

Forum for Samtidshistories Intervjuprosjekt

Utskrift av intervju med

Hallvard Bakke
17. desember 2007

Intervjuere:
Helge Danielsen
Even Lange
Jan Eivind Myhre

Transkribert av
Ragnar Holst Larsen

Bearbeidet av
Jan Gausemel

Forum for Samtidshistorie
Institutt for arkeologi, konservering og historiske studier
Universitetet i Oslo
November 2010

(latter) = flere ler samtidig.

Lange: Da vil jeg ønske deg, Hallvard Bakke hjertelig velkommen til dette intervjuet og takke for at du vil stille opp i dag. Vi vil gjerne begynne med å snakke om din vei inn i politikken. Hvordan ble du politisk engasjert, og hva var du mest opptatt av som politiker?

Bakke: Ja, hvordan ble jeg politisk engasjert? Hvordan blir man interessert i samfunnet rundt seg? Jeg vet ikke – jeg ble jo veldig tidlig interessert i sånne spørsmål da, jeg leste aviser og hørte på radio.

Lange: Ja.

Bakke: Så ja, hvorfor? Ja, jeg vet ikke om det er noen måte å forklare det på.

Lange: Men du gikk jo inn i AUF, og det var vel ikke –

Bakke: Nei, jeg var jo klar i mine politiske holdninger.

Lange: Ja.

Bakke: Som selvfølgelig var Arbeiderpartiet.

Lange: Det hadde sammenheng med det miljøet du vokste opp i, eller følte du at du brøt ut av det?

Bakke: Hva sa du nå?

Lange: Var du i opposisjon til det miljøet du vokste opp i?

Bakke: Nei, nei. Min far var lokalpolitiker og fagforeningsmann, og etter jeg var blitt voksen, drev han det til å bli varaordfører. Det var for øvrig en interessant konstellasjon, for da gikk Høyre og Arbeiderpartiet – dette er Flesberg kommune, der jeg vokste opp – sammen for å kaste den mangeårige Senterparti-ordføreren. Det var ganske spesielt på den tiden. Det er vel

til og med ganske spesielt nå muligens (latter), men det skjer kanskje i større utstrekning. Så det var bakgrunnen da.

Lange: Ja, men så ble du jo ganske raskt valgt i tillitsverv og medlem av styret i Buskerud Arbeiderparti. Du var tjue eller et par og tjue år, så du var jo på en måte tidlig ute?

Bakke: Ja, det er jo sånn der at du har årsmøter, og jeg ble valgt som delegat ut fra det årsmøtet i Buskerud Arbeiderparti. Jeg holdt innlegg, og jeg må vel ha hatt innlegg som gjorde at de syntes at jeg muligens kunne brukes, går jeg ut fra. Der er jo sånne styrer – det er jo mye, geografi, bakgrunn, alder og mye rart, som teller der, akkurat som på Stortinget for øvrig. Det er jo ikke slik til Stortinget at det nødvendigvis er de beste som blir satt på listene, sånn helt objektivt (latter). Det har noe å gjøre med hvor du bor, hvilket kjønn du har, hvilket yrke du har, hvor gammel du er, til og med hvilke holdninger du har, men det kommer litt lenger ned på listen (latter).

Lange: Men dine holdninger – hvordan vil du omtale dem nå? Hva var du opptatt av? Hvilke saksfelter og temaer engasjerte deg mest?

Bakke: Det er veldig vanskelig å svare på det egentlig, for er man opptatt i politikken så – jeg var ikke noen sånn sakspolitiker, jeg ble ikke politiker på grunn av abortloven som Gro kanskje. Det var en mer generell holdning, vil jeg påstå. Det var jo en del motsetninger. Nå vil jeg ikke si at de var så store som på Hedmarken, tror jeg, mellom storbønder. Det var ikke storbønder, men det var klassemotsetninger i det samfunnet jeg vokste opp i etter krigen. Så da påvirker det jo.

Myhre: Gikk du på gymnaset på Kongsberg?

Bakke: Riktig.

Myhre: Ja, opplevde du det mer der? For der treffer du jo mer borgerskapet på nært hold.

Bakke: Nei, det vil jeg ikke si. Jeg opplevde ikke i det hele tatt at det var noe spesielt borgerskap der. For øvrig – vi som gikk i den klassen på gymnaset, vi møtes ennå, her om dagen faktisk. Det er omtrent halvparten av den opprinnelige klassen som møtes jevnlig for å

ta en øl og prate. Det er ganske ålreit, det. Nei, det var ikke noe spesielt sånt borgerskap over det. Nå var jeg i Amerika ett år, så jeg kom jo tilbake og gikk ikke ut sammen dem, men sammen med den neste klassen.

Lange: Så du hadde et AFS-stipendium?

Bakke: Ja, riktig.

Lange: Hadde det noen betydning for ditt politiske syn eller ditt videre engasjement?

Bakke: Nei, det hadde ikke noen betydning for mitt politiske syn, men det er klart at det gir en veldig god bakgrunn. Språket er en ting, man blir fortrolig med å bruke engelsk, ikke sant? Nå er jo alle unge mennesker fortrolige med det, for de har alt på fjernsyn osv. Men det hadde ikke vi, så det å bruke engelsk som ditt naturlige språk like godt som norsk er klart en fordel. Framover har jeg hatt glede av det, og så lærte jeg å skrive på skrivemaskin, det er jo ikke unyttig (latter).

Myhre: Vi spør om dette, for du skjønner at vi har et prosjekt også innenfor det større prosjektet her om blant annet AFS og amerikansk-norsk kulturell påvirkning og den type ting. Så der er vi interessert (latter).

Bakke: Så du skal reise – du vet at Amerika er så mangt, og du blir så glad i amerikanerne egentlig, i hvert fall gjør jeg det. Jeg har jo kontakt med den familien fortsatt.

Myhre: Hvor var dere hen?

Bakke: Jeg var i Upstate New York, på et lite sted som het Lacon, eller Sandy Creek, det er like oppe ved Ontariosjøen. Den nærmeste store byen er Syracuse. Det ligger mellom Syracuse og Watertown hvis du er kjent der oppe.

Myhre: Sånn noenlunde.

Bakke: Der skal du jo holde foredrag om Norge, som er et tema du behersker, i hvert fall i forhold til dem du snakker til, så det gir en slags trygghet. Da får du trening i å snakke, legge

frem og sånn, noe som selvfølgelig også er nyttig i mange andre sammenhenger, også i politikken.

Lange: Men så valgte du da videre utdanningsvei.

Bakke: Ja.

Lange: Eh.

Bakke: Handelshøyskolen.

Lange: Handelshøyskolen var kanskje ikke så vanlig for folk med Arbeiderpartiet som bakgrunn den gangen?

Bakke: Ja, hva skal jeg si? Grunnen til at jeg gjorde det, var at jeg jobbet i ferier i den lokale sparebanken, som hadde en sjef som hadde gått på Handelshøyskolen. Han brukte mye tid på å snakke med meg, så jeg ble nok inspirert av han til å gå på Handelshøyskolen.

Jeg husker at jeg var på russiskkurs i militæret. De andre var stort sett filologisk orientert, de har jo blitt professorer overalt disse folka nå etterpå (latter), og de sa at de ville studere noe de var interessert i. Jeg husker at jeg tenkte at jeg ville studere noe som jeg kunne bruke i en jobb jeg var interessert i etterpå. For studere er jo noe du gjør noen år, og hvis du da må gjøre en jobb du ikke er så interessert i, fordi det er nokså snevert yrkesvalg du da tar. Det er bedre å studere noe som gir mange åpninger, og da er siviløkonom ideelt, vil jeg påstå.

Lange: Ja, men det er jo noen som oppfattet det som et spesielt valg for økonomutdanning. Det var vel vanligere at folk med denne typen politisk bakgrunn valgte sosialøkonomi?

Bakke: Det har du nok rett i. Men det som var litt interessant, var at dette var jo på en måte, ja, du hadde jo 68 ikke sant? Det var en periode hvor det var en radikaliseringsperiode. Jeg husker man tok en undersøkelse over hvor de som gikk på Handelshøyskolen da, hadde lyst til å jobbe, og det var utrolig mange som hadde lyst til å jobbe i det offentlige, ut fra en tanke om at det var mer meningsfylt i stedet for å bli produktsekretær på Lilleborg. Det var mange som ble det, de tok inn en svært mengde folk hvert år i salg og sånn. Hvis jeg hadde villet, så tror

jeg at jeg kunne blitt formann i Studentforeningen, selv om jeg var i Arbeiderpartiet. Og det var interessant, for det første året vi var der, var det snakk om å velge et medlem til stipendkomiteen på Handelshøyskolen eller velge en stipendkomité, og da var det to forslag, den ene var meg og den andre var Hans Råstad. Jeg vet ikke om dere husker han, han var formann i AUF i sin tid. Da ble det tatt opp at man kunne ikke ha to sosialister i den komiteen, det gikk ikke, men én kunne til nød gå. Og helt på slutten kunne jeg blitt formann i Studentforeningen, og Ole Berrefjord ble faktisk formann i Studentforeningen på Handelshøyskolen et par år etterpå. Nå hadde det jo vært arbeiderpartifolk som hadde vært formenn der før, så det var ikke det, men det skjedde en veldig utvikling. Og denne stipendkomiteens eneste oppgave var å lese gjennom søknadene for å sjekke at alle hadde fylt ut riktig, slik at de ikke fikk avslag på søknaden om lån og dermed ikke fikk pengene sin i tide. Det var veldig upolitisk sånn sett (latter). Så det skjedde en enorm utvikling akkurat i de årene.

Lange: Men du hadde markert deg som sosialist, som du nå sier?

Bakke: Ja, ja, klart det.

Lange: Og det var igjennom deltagelse i den politiske studentpolitikken?

Bakke: Ja i debatt. Vi hadde Sosialdemokratisk Studentforening, og vi engasjerte oss i lokalpolitikken. Jeg ble jo valgt inn i bystyret i Bergen i 1967 mens jeg var student, så det var ikke noe –

Lange: Så den politiske aktiviteten var en viktig del av ditt liv også under utdanningen?

Bakke: En veldig viktig del – en for stor del kan man si ut fra visse vurderinger (latter). Dere vil sikkert si det som har studenter. Jeg kom litt på etterskudd med grunnkurs og sånn, og jeg måtte ta et lite oppsamlingsheat (latter) for å få tatt de nødvendige eksamener.

Myhre: Nettopp. Så på Handelshøyskolen opplevde du ikke å være i fiendens leir så å si?

Bakke: Nei.

Myhre: Nei, ikke sant, det er et viktig poeng der, ja.

Bakke: Nei, overhodet ikke, det var et hyggelig studentmiljø. Selvfølgelig stemte nok de fleste Høyre, vil jeg tippe. Men det var ikke noe problem det.

Lange: Vi tar dette som utgangspunkt for å få dine synspunkter på det som er hovedtemaet i vårt prosjekt, nemlig endringer i den politiske kulturen gjennom slutten av 1970-årene og begynnelsen av 1980-årene. Det jo slik at det er blitt oppfattet som en viktig endringsperiode i norsk politikk, på linje med mange andre vestlige land – en periode hvor det har vært sagt at den gamle orden, den sosialdemokratiske orden, ble utsatt for så store utfordringer at den ble avløst av noe som vi ikke riktig vet hva vi skal kalle.

Bakke: Nei.

Lange: Og der vet du jo, med utgangspunkt i de fremstillingene som er gjengitt i den mappen du har fått oversendt, at det er litt konkurrerende synspunkter.

Bakke: Ja.

Lange: Berge Furre har én versjon og Francis Sejersted en annen versjon av den, og de to versjonene vil jeg gjerne at du kommenterer. Kan du fortelle hvordan du opplevde den tiden hvor du satt i sentrale posisjoner, både i regjering, i storting og i Arbeiderpartiets landsstyremens den viktigste endringsfasen der var i gang.

Bakke: Ja, for bare å fullføre litt det vi har snakket om til nå da, så ble jeg etter hvert nominert som varamann til Stortinget fra 1969.

Lange: Ja.

Bakke: Og så ble jeg statsråd da jeg var ganske ung, relativt sett da. Da var jeg vel nest yngst eller noe sånt i 1976. Men jeg gikk jo ut av Handelshøyskolen i 1968, var det vel, slik at det var en periode der jeg var opptatt i lokalpolitikken. Men for bare å si om Bergen, som jeg opplevde som en veldig åpen by, bergenserne har jo hatt en nordlending som ordfører også: Det er en fantastisk åpen by som tar imot folk utenfra. Det er kanskje noen som har oppfattet

at den er en veldig sann seg-selv-nok-by, men det er fullstendig feil etter min oppfatning. Jeg ble mottatt på en veldig positiv måte og fikk – må man si – de høyeste tillitsverv også. Det er jo også mange andre utenfra. Så jeg regner på mange måter Bergen som min by selv om jeg har bodd her nå. For jeg har mye å takke Bergen eller arbeiderbevegelsen i Bergen for. Det er jo noen definerende ting som på en måte kommer litt på siden av dette, og som det ikke står så mye om her også. Og en definerende ting var jo Vietnamkrigen.

Lange: Ja.

Bakke: Du har kanskje opplevd den?

Lange: Jada.

Bakke: Du også kanskje?

Myhre: Ja, jada (latter).

Bakke: Den spilte en fantastisk rolle i den politiske mobiliseringen og plasseringen i bildet, vil jeg påstå.

Myhre: Klart, ja.

Lange: Ja.

Bakke: Det gjorde den for meg også. Det var jo fra siste del av 60-tallet og ut på 70-tallet. Det var en veldig kamp i Arbeiderpartiet. Var det i 1967 vi fikk det vedtaket på landsmøtet, der vi følte at vi hadde vunnet en stor seier? For det var jo sann at du ble fotografert av politiet, ikke sant, når du demonstrerte. Det var den type samfunn vi levde i da, det er jo interessant nok. I dag synes man det høres rart ut, men da ble du registrert og fotografert av etterretningsspolitiet hvis du var imot. Så det spilte en stor rolle, noe som preger deg resten av livet, vil jeg påstå. Så hadde du EU, eller EF som det het den gangen. Det var også en veldig definerende sak. Disse sakene spilte en enorm rolle, ikke minst innad i Arbeiderpartiet. Du hadde jo hatt NATO-saken, som på en måte hadde vært en slags skillesak helt fra vi ble medlem i 1949 og oppover. Men da kom disse to sakene inn som de to sterke sakene, slik i hvert fall jeg

opplevde det. Og NATO-saken ble jo løst, den falt bort som stridstema etter hvert. Så fikk du en kortere periode til de senere mellomdistanserakettene.

Lange: Ja.

Bakke: Men plasseringen din på høyre/venstre-aksen gikk på disse sakene, ikke på de innenrikspolitiske sakene. Det var jo stort sett enighet om dem.

Lange: Men langs alle disse dimensjonene ville vel du plasseres på venstresiden?

Bakke: Helt klart.

Lange: Og det gjorde du også selv?

Bakke: Ja, selvfølgelig. Men på den andre siden må jeg si at selv om jeg gjorde det, så fikk jeg all verdens tillit. Jeg ble formann i fylkespartiet og nominert til Stortinget, og jeg ble statsråd.

Myhre: Ja.

Bakke: Jeg husker en gang – for å ta en liten digresjon hvis vi har tid til det?

Myhre: Det har vi.

Bakke: Det var under et møte i Nordisk Råd i Stockholm. Jeg hadde snakket med Gro for øvrig før vi reiste bort – dette var et møte i økonomisk utvalg i Nordisk Råd, hvor hun hadde sagt at det var litt stalinisme i Arbeiderpartiet da. Det hadde liksom vært det. Og så var det Trygve Bratteli – vi hadde et nachspiel etter at vi hadde vært ute og spist, vi satt på et rom der. Og så kom jeg til å si dette, og da ble Trygve Bratteli så sint at han sa: ”Og det sier du!” For han mente at det var veldig urimelig, og jeg prøvde å presisere at jeg mente ikke han personlig, for det mente jeg virkelig ikke. Han var ikke sånn. Men han mente da at det var utrolig urimelig av meg å si noe sånt, jeg som tross alt hadde fått om ikke de aller høyeste, men de nesten høyeste tillitsverv. Så skulle jeg påstå at her drev man en slags diskriminering etter de linjene! Han var så sint, og folk satt – det var jo noen av våre fremste politikere i

Arbeiderpartiet, de satt jo bleke langs veggene der (latter). Da han hadde skjelt meg ut en stund – han hadde tatt to pjoltere da – gikk han ut, og så sa vi ”puh!”. Det gikk 30 sekunder, så kom han inn igjen og ga meg en ny omgang (latter). Så gikk han for godt, bare for å nevne det. Det sier litt om at Bratteli kunne bli sint.

Danielsen: Du sa at du hadde mye å takke Arbeiderpartiet for – bli formann i fylkespartiet og sånn. Var det en forskjell når det gjelder disse tingene og eventuelt sånn stalinisme eller hva man skal kalle det, mellom sentralt hold og forskjellige lokallag?

Bakke: Jeg vil ikke si det. Jeg synes nok at i Arbeiderpartiet har man stort sett vært åpen og tolerant sånn stort sett.

Lange: Men du gir likevel et bilde av en situasjon med nokså sterke spenninger?

Bakke: Ja, på sak selvfølgelig.

Lange: Nettopp, på sak. Og det er jo de dimensjonene du har nevnt her, som sikkerhetspolitikken som var den gamle, gjennomgående konfliktdimensjonen, og så EU/EF.

Bakke: Det står et eller annet spørsmål her om høyre/venstre, og så står det om andre dimensjoner. Dette mener jeg, i hvert fall i Arbeiderpartiet, var den viktigste dimensjonen. Dere har vel spurt mer om det generelle eller totale bildet, men det var i Arbeiderpartiet veldig viktig.

Lange: Ja, og så kom du altså inn i regjeringen som en ung og – må vi si – ivrig deltager?

Bakke: Ja (latter).

Lange: Oppfattet du deg selv som –

Bakke: Du må jo være ivrig, ja. Hva sa du nå?

Lange: Oppfattet du deg selv som i en særstilling da du kom inn i den posisjonen i den alderen?

Bakke: Ja, du vet, det var jo spesielt. Jeg husker at Odvar Nordli – det var en stund etter at regjeringen hadde tiltrådt – spurte hvordan jeg hadde følt det da jeg ble statsråd? Så sa jeg at jeg var livredd. Og så husker jeg at han sa: ”Hvem var itte redd, Bakke?” (latter) Jeg husker også – det var en litt annen prosedyre den gangen – jeg var jo med i landsstyret i partiet. Så hadde Per Vassbotn ringt meg sent på kvelden og spurt meg om jeg hadde fått telefon fra Odvar Nordli, noe jeg ikke hadde selvfølgelig. Men så sto jeg likevel på listen da, jeg hadde blitt landbruksminister på den listen som sto i Dagbladet på morgenen, skjønte jeg. Jeg hadde blitt spurt av AUF om jeg var villig til å bli kastet inn, og så var det et møte i landsstyret, og så gikk man en runde i Stortingsgruppen. Nå har man ikke den prosedyren lenger, det var jo en håpløs prosedyre at regjeringens sammensetning skulle behandles rundt omkring i alle disse organene. Men da det var en pause, jeg satt og ventet og tenkte på hvordan du vil reagere når Nordli kommer tilbake og du ikke er med på den listen – hvordan vil du tenke da? Og da tenkte jeg at jeg ville si: ”Å gudskjelov!”(latter)

Myhre: Da du havnet i det departementet som du gjorde, hadde du vist noe interesse for den type politikk?

Bakke: Absolutt ikke.

Myhre: Nei, så tilbudet kom på grunn av din utdanning, tror du?

Bakke: Ja, kanskje, det vet jeg ikke. Det var jo et departement som man mente ikke hadde noen sånn veldig innenrikspolitisk kontrovers kanskje. I utgangspunktet mente man muligens det, ja.

Lange: Men i sammensetningen av den regjeringen representerte du vel på en måte et radikalt inntog?

Bakke: Helt klart.

Lange: Den regjeringen fikk jo en profil som det ble lagt merke til var mer radikal enn det mange hadde ventet?

Bakke: Det er mulig, ja.

Lange: Det var ikke noe tema slik som du oppfattet det i forbindelse med hvem det var som kom med på listen, mener jeg?

Bakke: Nei, dette hadde med geografi å gjøre også, ikke sant? Og Arne Nilsen var jo med på listen opprinnelig, og han gikk ut og jeg inn på den listen til Nordli, for jeg var ikke på den opprinnelige listen til Nordli.

Lange: Nei.

Bakke: Men han kom inn senere da, som du husker.

Myhre: Ja, ja.

Bakke: Det er mange spørsmål, mange ting i en sånn kabal som er tilfeldige også.

Lange: Jo, det er klart. Men det er vel også slik at man har noen tilhengere, og det er noen grupperinger som forsøker å få sin profil på regjeringen?

Bakke: AUF var de som støttet meg da.

Lange: AUF, nettopp.

Danielsen: Jeg har lyst til ikke å slippe helt dette her med hva som konstituerer radikalisme internt i partiet, og så se litt på utviklingen gjennom denne perioden som vi snakker om når det gjelder det. Og så kan vi gå videre derfra og kanskje snakke om den mer allmennpolitiske utviklingen, for jeg synes det var en av de tingene jeg hadde tenkt jeg skulle ta opp da jeg satt og forberedte meg. Og du svarte egentlig på det da du sa at det var EUs syn, NATOs syn eller EECs syn da opprinnelig, Vietnam, disse utenrikspolitiske sakene eller hva man skal kalle dem, som var avgjørende for om man var radikal eller ikke.

Bakke: Ja.

Danielsen: Jeg synes vel også å kunne ane gjennom en del av den dokumentasjonen vi har her, at det ikke var så store forskjeller når det gjaldt innenrikspolitik.

Bakke: Ja.

Danielsen: Men jeg ser kanskje konturen av motsetninger som også går langs en høyre/venstre-akse på det innenrikspolitiske når det gjelder synet på ulike former for reguleringer, både i den økonomiske politikken, på mediefeltet og på kulturfeltet som du også har jobbet med, og som vi kommer tilbake til. En måte å stille spørsmålet på er at hvis det var slik at de innenrikspolitiske skillene ikke var så veldig viktige tidlig på 70-tallet, som det du sa i sted kan tyde på, ble de viktigere etter hvert, eller forsatte det å være de utenrikspolitiske?

Bakke: Nei, de ble viktigere etter hvert, de ble jo mer fokusert senere. Men i den perioden kan ikke jeg huske at det var noe stridstema eller uenighet av betydning om det innad i partiet. Det tror jeg faktisk ikke. Men det er klart at det kom senere. Det sto jo ikke noe om det her, det var jeg litt overrasket over. Men jeg engasjerte meg jo veldig på begynnelsen av 90-tallet i sysselsettingen.

Lange og Danielsen: Ja, ja.

Bakke: Full sysselsetting har vært grunnplanken i politikken vår, ikke sant? Alle skal ha jobb, det er sånn, det. Det er hele fundamentet. Vi kommer jo tilbake til det, men vi fikk utover i 1980-årene en økende arbeidsledighet, som du husker, og det er det Furre og han – det er vel de tingene de skriver også. Da hadde vi en arbeidsledighet oppi 6 prosent, som i 1990 også. Jeg følte på en måte at vi la for lite vekt på det aspektet i den økonomiske politikken. Jeg foreslo da – det ble en slags symbolsak på en måte, at man skulle sette et mål for sysselsettingen, et sysselsettingssbudsjett. I nasjonalbudsjettet setter man opp mål for det ene og det andre, men ikke for sysselsettingen eller for ledigheten, kan du si. Jeg mente at for Arbeiderpartiet måtte det være en hovedsak. Det ble en veldig stor greie og en hovedsak på landsmøtet. Det var vel i 1992, kunne det være det? Da fikk vi faktisk et vedtak på landsmøtet, og det var hovedsaken på det landsmøtet, vil jeg påstå, som langt på vei eller så godt som oppfylte de tingene som jeg hadde tatt opp, og som hadde fått veldig bred støtte. Det var ikke så rart, for sysselsetting var jo alle folk rundt om i partiet opptatt av.

Nå førte det ikke til noe da (latter). Det ble vedtatt, men det ble ikke noe av det. Jeg har aldri hørt om det, det har aldri vært noe sånt budsjett, som jeg vet om. Men du fikk likevel fokusert på den problematikken, og det var jo en klar høyre/venstre-sak i innenrikspolitikken, kan du si. Og så senere i 1990-årene fikk vi det famøse vedtaket om å delprivatisere Statoil, som var en skandale, kan man si. Det som skjedde der – nå har vi kommet veldig nær vår egen tid, vi har kanskje gått for fort – men der har du de motsetningene mellom en høyreakse og en venstreakse om du vil, innad i partiet. Det vil jeg påstå.

Lange: Ja, og da har vi kommet til det punktet hvor denne høyreorienteringen, kan man kalle det, eller i alle fall denne omorienteringen fra den gamle sosialdemokratiske orden, møtte en motreaksjon.

Bakke: Da fikk vi en motreaksjon. I dag ville Statoil aldri ha blitt delprivatisert.

Lange: Det –

Bakke: Det er helt opplagt at det ville det aldri ha blitt.

Lange: Så derfor er det interessant å se på den situasjonen som rådde i overgangen fra den gamle enigheten innenfor Arbeiderpartiet, som ble utfordret, og for så vidt i den store samfunnsdebatten, hvor hovedlinjene ble oppfattet slik at Einar Førde kunne si: ”Vi er alle sosialdemokratar.” Selv om det var en spissformulering, var den vel nokså dekkende, i den forstand at veldig mange av disse holdningene fantes inn i alle partier, Sejersted går så langt som til å si at det Høyre-regjeringen til Willoch egentlig gjorde, var å drive reparasjonsarbeid for en moderat versjon av sosialdemokratiet.

Bakke: Akkurat det er jeg uenig i, men Sejersted har jo – hvis jeg husker riktig – vært en talsmann for at Høyre og Arbeiderpartiet burde ha regjering sammen (latter), og det har vel noe å gjøre med at han mener det er ikke noen særlig forskjell. Jeg synes jo liksom Furre at dere – nå sier jeg dere i form av faghistorikere – og det skjønner jeg jo, at dere prøver å finne frem til sånne forklaringsgreier, ikke sant? Men det er jo det med politikken at verden forandrer seg stadig, slik at den politikken man fører på et tidspunkt ut fra den situasjonen samfunnet er i da, den kan man nødvendigvis ikke føre ti eller tyve år senere. Det har ikke noe med å bevege seg til høyre å gjøre. Jeg synes det blir en veldig feil betraktningssmåte fordi

mange av de tingene man gjorde i 1950- og 1960-årene i Norge, vil jo aldri være aktuelle nå, som statsdrift og sånn. Så det er på en måte litt feil å bruke den type beskrivelser, synes jeg.

Lange: Ja, men likevel var det jo slik at 1970-årene, da du kom inn i regjeringen, ble en periode som er blitt oppfattet som en radikaliseringsperiode, også når det gjelder de grep som ble tatt, særlig knyttet til motkonjunkturpolitikken. Men vi kommer tilbake også til ditt felt.

Bakke: Ja, vi hadde jo Kleppe-pakken og sånn, ja.

Lange: Og selve sammensetningen av den regjeringen du da kom inn i, med en klart identifisert venstreprofil knyttet til den utenrikspolitiske dimensjonen i utgangspunktet. Men var det også slik at AUF fikk flere av sine inn enn før?

Bakke: De fikk bare meg.

Lange: Ja, du mener det?

Bakke: Ja, jeg mener det, ja (latter). Du hadde Evensen, men han var en slags upolitisk greie, han var jo sånn der ute på meninger da. Det var vel oss, særlig. Ja, du hadde jo Ingrid Louise Valle og fiskeriminister Bolle. Men du vet, det bestemte ikke utenrikspolitikken.

Lange: Nei.

Bakke: Det var Frydenlund som bestemte. Det var ingen forandring i ting som jeg greide å observere da. Så jeg tror ikke den sammensetningen av regjeringen betydde noe slags skifte i politisk kurs sånn sett.

Lange: Nei.

Bakke: Men det som skjer, er at du har ting som det der årsmøtet der Førde holdt tale om og snakket om markedet. Vi hadde hatt masse marked før, det var ikke sånn at plutselig fant man opp at nå skulle vi ha marked. Det var vel at innad i Arbeiderpartiet hadde man sånn retorisk aldri brukt ordet marked i noen særlig grad. Så når det ble brukt, forandret det ikke så veldig realitetene i holdningene. Men det fikk en slags symbolsk betydning at plutselig ble det brukt

ord som hadde vært mer fyord før, så jeg tror man fort kan overdrive betydningen akkurat av de retoriske greiene.

Lange: Så du mener at den kontrasten som er blitt tegnet ganske skarpt av Berge Furre, er overdrevet?

Bakke: Ja.

Lange: Og at vi her mer står overfor en, skal vi si, tilpasning hvor politikken ble stilt overfor nye situasjoner, som ble håndtert på nye måter uten at det nødvendigvis var et spørsmål om høyre- og venstredreininger?

Bakke: Ja, det vil jeg si. Du hadde jo Kleppe-pakkene. Er en Kleppe-pakke venstre, eller er det høyre, eller er det noe midt imellom? (latter) Jeg vet ikke. Det var jo en idé om å få lavere lønnstillegg da ved at staten gikk inn som en part i oppgjørene.

Lange: Ja, men selve motkonjunkturpolitikken ble i ettertid et stridsspørsmål knyttet til statens rolle i økonomien.

Bakke: Ja, det er riktig.

Lange: Her gjelder det et nokså stort spørsmål da, om vektlegging mellom offentlig styring, privat sektor og markedets betydning.

Bakke: Eksakt.

Lange: Så det er jo en viss omposisjonering i den sammenheng?

Bakke: Ja, der mener jo jeg at du finner ett av hovedskillene mellom Høyre og Arbeiderparti om du vil. Og det er helt sentralt det skillet, men ikke innad i Arbeiderpartiet.

Lange: Nå er det jo slik at Sejersted sier at det var Gro Harlem Brundtland som representerte denne, skal vi si, høyretilpasningen – mer enn Willoch. Jeg vil gjerne høre din reaksjon på den–

Bakke: Jeg kan ikke skjønne det.

Lange: – karakteristikken.

Bakke: Det er blitt sagt at hun var en administrasjonspolitiker. Jeg er helt uenig i det.

Lange: Du er helt uenig i det. Kan du si hva?

Myhre: Du er helt uenig i det, ikke sant?

Bakke: Ja, hun sto for – altså, Arbeiderpartiet hadde et program som var vedtatt. Nå har jeg ikke gått tilbake og sett på det, men jeg kan ikke se at det skjedde noen sentrale endringer i det programmet. Gro var jo sånn at hun fulgte programmet, ikke sant? Så jeg synes det blir en veldig feil betegnelse på den tiden. Men når vi kommer over i 1980-årene, så fikk vi jo – det ble spurt her hva mener du om Willochs økonomiske politikk og hva skjedde? Det der at Willoch korrigerer, må jeg si at jeg skjønner ingenting av, for det skjedde jo utrolig viktige endringer i Willoch-perioden.

Lange: Ja.

Bakke: I den økonomiske politikken. Men så skjedde det mye mindre på andre områder som vi kanskje kommer tilbake til, enn det man har greid å etablere som en sannhet i ettertid. Men i den økonomiske politikken, det som skjedde der, var jo under Willoch. Skal vi ta det nå?

Lange: Vi kan godt gjøre det.

Bakke: Det var at man frigjorde lånereguleringene, så man fikk en situasjon hvor det skjedde en enorm økning i det private forbruket, i det lånefinansierte forbruket. Det hadde som konsekvens at man fra å ha en positiv utenrikshandelsbalanse fikk en enorm negativ greie. Valutareservene sank med 40 milliarder i løpet av noen måneder faktisk. Det var bakgrunnen for det som skjedde i 1986. Og det sjekket jeg nå: Det private forbruket i 1985 økte med 8 prosent, mens i langtidsprogrammet hadde de sagt at det skulle øke med 2,5 prosent. Det private forbruket skapte en enorm import, som gjorde at man fikk den ubalansen med

utlandet. Så gikk oljeprisen også ned, og det har man da kanskje i ettertid liksom forsøkt å forklare alt dette med. Men det finnes jo noen gode sitater fra både Presthus, som var finansminister, og Willoch, hvor den ene sa at vi sto på kanten av stupet, ikke mindre, det var Presthus, mens Willoch sa i mars at en ulykke er i ferd med å ramme oss. Det var i veldig stor grad en konsekvens av deres politikk at pengemengden økte. Er ikke du en sånn pengemengdemann? Nei?

Lange: Nei, jeg er vel økonomisk historiker, men ikke, ikke monetarist (latter).

Bakke: Nei, ikke det, nei, Pengemengden økte med 30 % på to år, og uten å være en sånn tilhenger av Milton Friedman så er det jo klart at det spiller en rolle. Og den skjedde jo gjennom denne økningen av –

Myhre: I 1985, 1986 er dette, eller?

Bakke: Ja, etter.

Myhre: Slutten av Willochs regjering?

Bakke: 1984, 1985 tenker jeg, ja. Så da måtte det nødvendigvis føre til økt prisstigning, som også gikk over i den perioden hvor den nye Arbeiderparti-regjeringen kom. Så hadde det gått tre måneder, og så sier Willoch: ”Ja, her ser vi resultatet av Arbeiderparti-regjeringen.” Ikke sant? Da går prisene opp. Men det er jo ikke sånn det skjer. Han var ganske bitter, tror jeg. Ja, jeg vet ikke, men det ble en ganske – hva skal vi si? Den politiske debatten rundt 1986 var tøffere enn den man oftest hadde hatt, i hvert fall i moderne tid. Men det som var situasjonen for Arbeiderparti-regjeringen, var at man var nødt til å foreta innstramninger, for man kunne selvfølgelig ikke kjøre med en politikk hvor vi stadig fikk store underskudd, fordi vi hadde lagt opp til et forhold mellom offentlig og privat forbruk som ble helt feil. Det er jo det man har karakterisert som en sånn høyredreining, men det mener jeg blir feil, for det var en nødvendighet ut fra situasjonen. Det hadde ikke noe med at man hadde ideologisk forandret holdning, det var nødvendig for å bruke et veldig stort ord: ”redde fedrelandet”. Enhver regjering måtte ha gjort det helt uavhengig av ideologi.

Lange: Her blir det igjen et spørsmål om situasjonstvingen, at det faktisk er mer et uttrykk for endrede omstendigheter enn for endret ideologi og tenkemåte.

Bakke: Ja.

Lange: Men –

Myhre: Jeg har bare et veldig prinsipielt spørsmål her: Du sa at når verden forandrer seg, så må politikken forandre seg, rimeligvis, ikke sant? Et sånt allment utsagn.

Bakke: Ja.

Myhre: Og en forskjell på politikk der er i hvilken grad man skal tilpasse seg, og hva man skal gjøre med de endrede forholdene, og hvor mye. Men er det et skille for eksempel fra 70-tallet og til 80-tallet på i hvilken grad man bare oppfatter at verden kommer, det er ingenting vi kan gjøre med det? I hvilken grad er verden styrbar? Eller kan man ha mål om å styre verden? Altså, vi kan ikke styre hva som skjer i USA, og hva som kommer utenfra, men er det noe? Det er jo et veldig svært spørsmål å svare på, men hvis det er noen grunnleggende endringer i tankene om det, må det jo være viktig?

Bakke: Ja, det er jo forholdsvis elementært og banalt kanskje, men målene for politikken er jo de samme, ikke sant? Arbeiderbevegelsen har som mål full sysselsetting, stor grad av likhet, stor grad av trygghet, det man kanskje kan kalle velferdsstatens ideologi. Det ble jo aldri forandret, det var ikke noe snakk om at ”nei, må vi få ...”, det var ikke noe snakk om det. Og det er jo noe av det som ligger i utsagnet at alle er sosialdemokrater. Det er faktisk ikke lett å finne noen partier nå, Fremskrittspartiet var lenge på den banen, men nå er partiet på noen områder blitt det som varmest forsvarer de tingene som kjennetegner velferdsstaten, ikke sant? God eldreomsorg, helse og så videre. Og så blir hele tiden måten som vi forfølger disse målene på, tilpasset den konkrete situasjonen. Det er det det er snakk om, og det man kaller politikk da kanskje. Jeg har aldri opplevd det slik at man sier at vi må liksom bare flyte med strømmen.

Det er jo teorier her – det kommer vi også tilbake til, i hvilken grad økonomiske teorier og greier har spilt noen rolle for utformingen av den økonomiske politikken. Og det var

selvfølgelig også sentralt i EF-debatten. Som ivrig på motstandersiden var jo vårt hovedargument nettopp at vi ved å bli medlem i EU etter vår oppfatning mistet muligheten til å påvirke samfunnet, eller at vi fikk mindre mulighet til å påvirke utviklingen i vårt eget samfunn, noe som vi mente var helt sentralt – og da selvfølgelig påvirke den i retning ut fra den sosialdemokratiske grunnholdningen vi hadde, vi som var med i Sosialdemokrater mot EU. Så det var ut fra at vi mente at det er masse ting vi kan påvirke, styre og legge opp i vårt eget samfunn, og det ser man i at vi er annerledes på mange måter enn andre samfunn. Vi har den nordiske modellen, som nå i de siste årene har blitt utrolig populær. Man spør hva det kommer av at man her har samfunn som har lav arbeidsledighet, stor grad av sosial trygghet og høyt skattenivå, ikke sant? Hva er det som har skapt verdens lykkeligste samfunn, hvis man skal stole på de undersøkelsene som gjøres på det området. Nå kom Island foran oss, men de fem nordiske landene er blant de syv-åtte første på alle sånne undersøkelser. Hva kommer det av? Det har man begynt å interessere seg for andre steder i Europa. Det er jo ikke sånn at vi blir pådyttet en samfunnsform utenfra nødvendigvis som vi ikke kan gjøre noe med.

Danielsen: Men hva vil du da si er de viktige drivkreftene, hvis vi går litt inn på og fortsetter med tiden under Willoch og fram mot den såkalte høyrebølgen, valget i 1981? Uavhengig av om du ser på det som skjer med den første Arbeiderparti-regjeringen som kommer etterpå – altså, du beskriver det som om at man er i en bestemt situasjon og må handle på en viss måte. Men samtidig er det vel noe med at det er en del virkemidler, og i hvert fall har jeg inntrykk av at det er noen forestillinger om hva man kan oppnå med en aktiv økonomisk politikk, hvilke redskaper man kan bruke for å styre samfunnet i den retningen man ønsker, som kanskje er svekket da, og som hvis man sammenligner med –

Bakke: Kan du konkretisere det litt?

Danielsen: Ja, for eksempel at keyniansismen som ligger i motkonjunkturpolitikken, kanskje blir oppgitt eller står svakere som et virkemiddel?

Bakke: Ja, jeg vet ikke om jeg er enig i det. Det går litt i bølger, det har kommet litt tilbake nå. Jeg vil si, hvis jeg har oppfattet det riktig, man hadde disse store statsbedriftene og alt sånt, de ble jo oppgitt etter hvert, ikke sant?

Danielsen: Hm.

Bakke: For de var viktige nok i sin fase, men deres tid var over på den måten. Det ble jo en utvikling av frihandel som påvirker oss selvfølgelig. Det er klart at det påvirker næringsstrukturen. Du kan jo ikke med en økende grad av frihandel opprettholde virksomhet som ikke har konkurransevne.

Lange: Så du mener at det er en slags motsetning mellom styring og åpning av økonomien?

Bakke: Nja.

Lange: Eller er det en falsk motsetning?

Bakke: Jeg er ikke sikker på at jeg helt skjønnte det. Da jeg var handelsminister, var jo tekoindustrien blant andre ute å kjøre da, men det var jo veldig –

Lange: Det kommer vi –

Bakke: Vi hadde kvoter, ikke sant? Jeg husker at vi forhandlet med Portugal. Det var ganske ille, etter hvert forsvant disse her, men de ble holdt i live en stund. For vi kunne umulig ha den type industri i Norge. De hadde ikke sjanse i havet til å konkurrere, og da ble jo poenget å finne andre måter å sysselsette de folkene på som hittil hadde beskjeftiget seg i industrien. De var dårlig betalt, og det var ikke noe stas egentlig, men det skjedde gradvis over tid. Men så ble de borte, det hadde med frihandel å gjøre, handelsavtaler, EFTA fikk vi også.

Lange: Så dette er ting som ble etablert omkring 1960, og som var en del av en bølge fra da, men –

Bakke: Men det var ikke kommet lenger enn at i seks-, syv-, åtte-, niogsytti hadde vi kvoter på tekstil.

Lange: Nettopp.

Bakke: Helt klart. Og det har jo vist seg riktig – det var et middel til å øke velstanden, ikke minst for vanlige folk. Så det var ikke å oppgi politiske grunnholdninger og mål, men det var å bedre muligheten til å nå dem, kan du godt si.

Lange: Ja, men du kalte deg sosialist da du var på Handelshøyskolen i Bergen. Det begrepet har vel også kanskje endret innhold i løpet av denne tiden, hvis du fremdeles kaller deg sosialist?

Bakke: Jeg kaller meg ikke så mye rart, jeg nå.

Lange: (latter)

Bakke: Nei altså, hva er en sosialist? Ut fra noen betraktninger vil jo ingen si at arbeiderpartifolk er sosialister. For det var jo også basert på teorier som hadde sitt utspring i konkrete samfunnsforhold, og hvis de samfunnsforholdene ble endret og politikken og virkemidlene også nødvendigvis, så var det ikke de som sto skrevet i den sosialistiske grunnboken. Så er man da sosialist, eller er man det ikke? Eller har det å gjøre med holdninger til utjamning, til trygghet for alle, at alle mennesker skal ha samme muligheter, og at alle skal kunne leve et godt liv? For meg har det vært grunnelementet i å være sosialist.

Lange: Nettopp. Så her har resultatstørrelsen vært mye viktigere enn formene det har foregått i?

Bakke: Eksakt, ja.

Lange: Men vil du si at det er noe som har vokst fram i løpet av den tiden du har sittet i sentrale verv som politiker, eller var det allerede klart for deg som ung AUF-radikaler?

Bakke: Ja, det tror jeg at jeg vil si.

Lange: Vil du si at det var noen forskjell på den situasjonen du kom inn som ung førstegangsminister, altså da du gikk inn i regjeringen Nordli, og den situasjonen du møtte da du ble regjeringsmedlem andre gang? Var det stor forskjell mellom situasjonene?

Bakke: Det var det jo. Bare for å ta et eksempel: Jeg husker at jeg tidlig argumenterte for at man måtte få en friere rentedannelse, for den administrerte renten forekom meg da å være ganske problematisk, og det ble ofte å holde en for lav rente. Så hadde man da også dette ulykksalige rentefradraget som gjorde at folk med høye inntekter jo lånte gratis. Det var helt absurd! Det er absurd nå også etter min oppfatning. Men da jeg kom inn i 1986, ti år senere, var jeg en etablert politiker. Første gang kom jeg fra Vestlandet og var lokalpolitisk formann i fylkespartiet, men jeg hadde ikke noen slags rikspolitisk bakgrunn. Da jeg kom inn i 1986, hadde jeg det, så det ble jo en veldig forskjell.

Lange: For deg er det klart det var en stor forskjell. Men de miljøene du kom inn i, de to regjeringene du var medlem av, var de forskjellige?

Bakke: Ja, det var jo andre mennesker, delvis (latter), så det er litt vanskelig å –, ja.

Danielsen: Men hvis du sammenligner rammebetingelsene for å drive med politikk den første gangen du kom inn som statsråd, og den andre gangen eller eventuelt også senere mot slutten av din tid på Stortinget? Altså betingelsene for å drive politikk, mulighetene for å –

Bakke: For meg som statsråd, tenker du på?

Danielsen: Ja, både deg som statsråd og også mer generelt, om hvilke ambisjoner man hadde som politiker midt på 70-tallet og midt på 80-tallet. Jeg spør ut fra en mulig forforståelse om at ambisjonene for å kunne sette sitt preg på samfunnet og for å kunne styre i sterkere grad synes å være større før Willoch enn etter Willoch. Det er mulig at det er feil.

Bakke: Nå hadde jeg veldig forskjellige saksområder i de to regjeringene, så det er vanskelig å sammenligne. Men nei, vi hadde muligheten til å utforme politikk. Min situasjon var litt annerledes i den første regjeringen fordi det var på et område som jeg egentlig ikke hadde noen veldig god bakgrunn for, bortsett fra å være siviløkonom da, som jo var en viss bakgrunn. Det var jo utredninger, og det er spørsmål her om hvordan man i ettertid ser på Garanti-instituttet og slike ting. Det var noe som jeg fikk i – ja, jeg kunne jo ikke gått imot det, la oss si det sånn, jeg kunne ikke stoppet det. Jeg kunne gått av som statsråd selvfølgelig, det ville vært konsekvensen av det, ikke sant? Det var på en måte andre miljøer som hadde

formet ut politikken der i større grad enn i den siste perioden. Da kunne jeg nok selv påvirke utformingen av politikken innenfor mitt område.

Lange: Så du vil faktisk si at når det gjelder den påståtte kontrasten mellom en styringsmulighet som var stor på 70-tallet og som ble mindre på 80-tallet, så var omvendt i ditt tilfelle?

Bakke: Ja, men det er mer personlig. Det lå jo i stor grad styring i det andre også, men jeg synes ikke man kan sette opp noen sånne veldige skiller der, sånn jeg kan se det.

Lange: Nei.

Danielsen: Jeg synes det er veldig interessant at du vektlegger det så sterkt, fordi mange av de andre som vi har intervjuet, og som skriver om det, legger veldig vekt på at det skjer forskjeller.

Bakke: Jeg har registrert det. Jeg kan bare si hvordan jeg opplever det

Lange: Ja, (latter). Det er derfor vi –

Danielsen: (latter) Det er jo det vi er ute etter, og det er derfor vi også kommer tilbake til det fordi det er interessant.

Lange: Ja, vi tar en liten pause.

Danielsen: Ja.

-----Pause-----

Danielsen: Jeg tenkte å fortsette med noe av det vi snakket om like før vi tok en liten pause.

Bakke: Ja.

Danielsen: Det er den interessante observasjonen at du i mindre grad enn mange av de andre som vi har intervjuet, ser på forskjellen fra sent 70-tall til sent 80-tall som preget av et veldig brudd eller en veldig stor forskjell når det gjelder betingelsene for å drive politikk og for å kunne sette sitt preg på enten samfunnet som helhet eller enkeltområder når man sitter i en politisk posisjon. Så jeg lurer på: Hvis vi påstår, slik vi indirekte har gjort og gjør direkte i andre sammenhenger, at det har funnet sted en slags forandring av den norske politiske kulturen, og denne forandringen skjer en eller annen gang i løpet av 80-tallet – så vil du ikke være enig i det?

Bakke: Nei, jeg tror ikke det. For det første må jeg si at når det gjelder den norske politiske kulturen, så er den er veldig sivilisert, for å si det sånn (latter). Jeg husker en sommer jeg var her, så kom det noen franske journalister på besøk, og UD skulle da – de skulle møte noen norske politikere. Jeg husker ikke hvem det var, men det var en fra høyresiden og meg. Og da husker jeg at disse journalistene sa at det aldri kunne ha skjedd i Frankrike at en fra regjeringssiden og en fra opposisjonssiden satt i samme rom og snakket sånn. Det var helt utenkelig ut fra deres politiske kultur. I Norge anser vi jo det som helt vanlig og normalt.

Hvis vi tenker på Stortinget, har vi et veldig hyggelig miljø der, et sånt kollegialt miljø på tvers av alle partilinjer, og det er fordi at de som er på Stortinget, stort sett er ganske ålreite mennesker. Jeg husker at Gunnar Berge sa en gang: ”Er du en drittsekk, skal det mye til at du blir nominert og kommer til Stortinget.” Det kan ha hendt, men det er veldig sjelden, for du skal jo gjennom en slags prosess, ikke sant, en utvelgelsesprosess før du blir valgt til Stortinget, uansett parti. Og hvis du ikke er en rimelig ålreit fyr eller dame, faller du som regel ut i en sånn prosess – ikke alltid, men som regel. Og det er et veldig pluss ved det norske demokratiet, synes jeg, at vi har denne typen. Det har selvfølgelig å gjøre med at vi ikke har sånne enorme motsetninger. Det er jo noen som sier at ”alle er liksom sentrum”. Ja, kanskje det, men jeg ser det som et veldig pluss å ikke ha store politiske motsetninger i et samfunn, for det betyr at man har funnet frem til en samfunnsform som stort sett de fleste mener i all hovedsak er bra. Og det er jo hele poenget, er det ikke det da? Dette blir av og til fremstilt som et slags problem, men jeg skjønner ikke det. Jeg synes det er bra. Og det preger debattene.

Men akkurat da jeg så på det der i 1986, da spisset det seg litt til rundt dette kabinettsspørsmålet fra Willoch. Jeg tilhørte jo dem i Arbeiderpartiet som mente at vi skulle kjøpt den pakken.

Lange: Som Willoch la fram?

Bakke: Ja, det var jo bilavgiften som ble – var det ikke på høsten?

Lange: Bensinavgiften, ja.

Bakke: Bensinavgiften var det, ja. Så sa vi at skal vi være med på den pakken, må vi legge på to prosent skatt på høye inntekter eller et eller annet i den retningen, tror jeg. Men jeg tilhørte også dem som da vi hadde sagt nei, mente at da må vi stå på det, for det var jo noen likevel som mente at vi skulle ha gitt etter, når vi kom ut i slutten av april. Det var jeg veldig imot, for hvis man går høyt ut på banen, så har vi på en måte ødelagt vår situasjon senere for å forhandle, ikke sant? ”Arbeiderpartiet, ja, de tar litt hardt i, men vi vet jo at de gir seg når det kommer til stykket.” Det ville ikke ha vært noen god situasjon, og derfor fikk jeg ord på meg for å være en av dem som var litt pådriver for den regjeringsskrisen. Men det faktiske forholdet var helt motsatt: Jeg var den eneste i vår fraksjon i finanskomiteen som mente at vi burde ha kjøpt pakken.

Lange og Danielsen: Ja.

Bakke: Ja, nå kommer vi tilbake til 1986, men har jeg svart på ditt spørsmål?

Danielsen: Ja, jeg vet ikke om det finnes noe enkelt svar, men vi kan jo fortsette. Du snakket om 1976. Det er et dokument i mappen her fra 1976 som er et foredrag du holdt, og som går på demokratidebatt med Høyre.

Bakke: Ja.

Danielsen: Jeg vil vel kanskje synes at det er –

Bakke: Men mot Norvik?

Danielsen: Hm?

Bakke: Norvik?

Danielsen: Ja.

Bakke: Det var noen som hadde forfall, så jeg ble kastet inn i den debatten. Det var veldig kort frist, ja.

Danielsen: Ja, for jeg sitter med et inntrykk av at det du sier der, er ganske tidstypisk for 70-tallet. Det ville ikke sett slik ut om det hadde vært ti år senere? Det er en veldig hypotetisk måte å si det på selvfølgelig.

Bakke: Det er kanskje riktig ut fra en viss vurdering. Men jeg leste det faktisk om igjen nå, og jeg synes faktisk det er ganske bra, jeg (latter).

Danielsen: Ja, det var ikke ment som kritikk å tidfeste det.

Bakke: For bare å fortelle det: Det var en høyremann som en stund senere sa: ”Vi hadde undervurdert deg til den debatten.” For de hadde knapt hørt om meg selvfølgelig, og så mot Norvik som jo var big star. Så det ble vel kanskje litt mer balanse der enn de hadde trodd det skulle bli da. De hadde i alle fall opplevd det sånn sjøl, apropos.

Danielsen: Det er godt å høre. Det jeg lurer litt på der, er at du argumenterer for økt økonomisk demokrati i det foredraget. Det er jo noe som man har sett forsøk på i praksis når det gjelder bankstyrer og sånne ting, men som siden er blitt borte.

Bakke: Nei, det er ikke borte, det er jo banker nå faktisk –

Danielsen: Nå ja, men kanskje av andre grunner enn –

Bakke: Ja vel, det kan du si. Men det var jo en kjempesak, ikke sant, banksosialiseringen som den kalles. Det var virkelig et definerende skille på høyre- og venstresiden, og da ble det

vedtatt en viss representasjon. I ettertid er det lett å se at det ikke er så viktig som man trodde. Men det er interessant nok, og man hadde det selvfølgelig tidligere i forbindelse med representasjon for de ansatte i bedriftenes styre. Det var en stor stridssak, men er ikke noe som Høyre i dag tar opp og sier: ”Vi må få de ansatte ut av bedriftene.” Det er ingen som tar opp det. Så hvis du spør om hvem som har forandret seg i politikken, kan du se på Høyre, de har virkelig forandret seg. Man oppnådde faktisk da at de ansatte skulle få en betydelig representasjon, og det er en av de viktige kampsakene som man faktisk fikk gjennomslag for, og som har blitt stående.

Jeg får bare si at det var en fremtredende næringslivsmann som fortalte en historie. Han hadde blitt invitert av Handelskammeret, Chamber of Commerce, i New York til å snakke om det norske bedriftsdemokratiet, noe han da gjorde. Han var jo høyremann, men da han var ferdig, var det en som rakte opp hånden og sa: ”Mr. chairman, who gave you permission to invite this damn communist here?” (latter) Så det viser at definisjonen av de ulike kan være forskjellig.

Lange: Ja, uten sammenligning for øvrig er det jo slike konstellasjoner som minner meg om at den amerikanske Marshallplan-administrasjonen i Norge, omkring 1950, skrev hjem om at de fant at norske næringslivsledere hadde en ”psychopathic fear of socialism”.

Bakke: He, he, ja, det.

Lange: Slik at den posisjonen, hvor man står i forhold til et bilde av hva som er sosialisme, er jo ikke så lett å gripe. Men det du sier, er at de reformene av demokratisk art som sto på programmet i 1970-årene, og som handlet om deltagelse i bedriftenes styrende organer, ble oppfattet som viktige etapper i den omforming av samfunnet som Arbeiderpartiet sto for. Nå var det slik at flere tiltak som hadde stått på programmet eller vært diskutert gjennom hele etterkrigstiden, ble gjennomført i 1970-årene, og det har gitt opphav til en forestilling om at denne perioden var en spesielt radikalisert periode innenfor Arbeiderpartiet. Som vi nå hører er du ikke enig i det. Du mener at dette rett og slett var ”business as usual”, og at det for så vidt også i 1980-årene med en tilpasning til de nye rammebetingelsene som gjaldt da, med Gro Harlem Brundtlands regjering, ble ”business as usual”.

Bakke: Ja, helt korrekt.

Lange: Og det betyr her at i din fremstilling av den politiske kulturen er det helt nødvendig å se på den i en kontekst. Likevel er det jo et spørsmål om ikke denne konteksten som vi snakker om i 1980-årene, er forskjellig fra den som fantes i 1970-årene ut fra en allmenn forestilling om hva som er den samfunnspolitiske hovedstrømmen. Du nevnte at omkring 1968 da du selv tok eksamen på Handelshøyskolen, kunne du bli valgt som leder i studentforeningen der selv om du var sosialist. Det er vel lite sannsynlig at det er tilfelle nå, for å si det slik, eller ville det vært tilfelle i slutten av 1980-årene?

Bakke: Det vet jeg jo ikke da, men du har selvfølgelig rett i at det er sånne bølger. Det er klart at slutten av 1960-åene – du hadde jo hele studentopprøret – det var en spesiell situasjon på mange måter. Så det går i bølger, det der. Og du fikk jo høyrebølgen. Da skulle man ha lavere skatter, da fikk man en slags –

Lange: Hvordan opplevde du den? Du satt jo i finanskomiteen?

Bakke: Nei, ikke –

Lange: Altså, i en periode –

Bakke: Ja, jeg satt jo der fra jeg sluttet som statsråd. Ja, det var spurt om opposisjon og posisjon. Hvis man tenker på hvordan det er det å være politiker, så er det jo det at hvis du er i posisjon og sitter i finanskomiteen, skal du gjennomføre regjeringens politikk og sørge for flertall for den i Stortinget, i all hovedsak. Du blir tatt med på råd, og det er møter hver uke og sånn. Men det er klart at er du i opposisjon, så former du hovedpolitikken på vegne av ditt parti, i dette tilfelle Arbeiderpartiet, som er et stort parti, og som er regjeringalternativ hele tiden. Så du har jo en mye større rolle da, du kan godt si at det er mye mer interessant å være i opposisjon hvis du sitter i den komiteen. Og det er jo også sånn at det er den desidert viktigste komiteen for utformingen av politikk i Stortinget. Jeg husker jeg sa at når du har vært i finanskomiteen, vil enhver annen komité i Stortinget være en nedtur, i den forstand at du på en måte mister – du har jo en altovergripende posisjon da. Det er finanskomiteen som må godkjenne alt, ikke sant? Hvis noen i en eller annen komité har lyst til å foreslå et eller annet, så må det godkjennes av finanskomiteen. De kan jo ikke operere som frilansere, for det må være innenfor en ramme hvis man skal være ansvarlig parti. Så det er utrolig interessant å

være i opposisjon sånn sett – bortsett fra det ene, som er det avgjørende: Det har ikke noe å si for hva som blir resultatet (latter).

Lange: Men det er jo også en god observasjonspost for hvordan man opplever den dominerende trenden i det politiske liv. Det jeg da gjerne vil spørre deg litt mer om, er hvordan du opplevde den trenden da regjeringen falt, regjeringen Willoch overtok og du gikk inn i den posisjonen i finanskomiteen? Opplevde du at dette var en strømkantring i det politiske liv?

Bakke: Jeg klarer ikke helt – jeg vet ikke om jeg kan si noe veldig fornuftig om det nå.

Lange: Nei, så det slo deg ikke slik. Jeg vil bare få bekreftet at dette ikke var noen posisjon der du opplevde at her ble alt kastet om, og at dere var i en håpløs posisjon fordi høyrebølgen hadde seiret?

Bakke: Nei, jeg tror ikke det. Men jeg klarer ikke – jeg så at det var spurt om den perioden. Jeg måtte prøve å ta de andre, så jeg har ikke hatt tid til å gå tilbake og gjenoppfriske det så mye på den tiden, dessverre.

Lange: Ok.

Bakke: Så, ja.

Danielsen: Så hvis du tenker litt stort på det du snakket om, nemlig noen av arbeiderbevegelsens reformer når det gjaldt representasjon for de ansatte, som irreversible reformer, så ble en del av de tingene som ble gjort både under Willoch og av senere borgerlige regjeringer – og Arbeiderparti-regjeringer for den saks skyld også, når det gjelder dereguleringer, privatisering og den type ting...

Bakke: Irreversible?

Danielsen: Ja, irreversible reformer?

Bakke: Det er i veldig stor grad det, ja.

Danielsen: Så hvordan opplevde du det fra din opposisjonsstilling?

Bakke: Jeg er ikke helt sikker på om jeg oppfattet spørsmålet.

Danielsen: Det jeg tenker litt på, er om dere i perioden under Willoch-regjeringen oppfattet de reformene som da ble gjort, som irreversible og, og hvilke strategier –

Bakke: Hvilke konkrete reformer?

Danielsen: Med boligpolitikken og mediefeltet. Vi kommer mer inn på[utydelig 15:35, snakker i munnen på hverandre].

Bakke: Ja, ok. Mediene kommer vi tilbake til. Det er klart at det var en del reformer om du vil, som var overmodne. Og jeg tror det er veldig mye i politikken som man har lett for å – mediepolitikken er et eksempel, men det andre også, det er jo ting som uansett vil skje. La oss si at hvis du hadde hatt en Arbeiderparti-regjering kontinuerlig, så hadde boligpolitikken blitt forandret. Det er litt tilfeldig hvilket parti som gjør det, det må gjøre visse endringer som er en funksjon av utviklingen rett og slett, og det vil bli gjort enten det er det ene eller andre partiet, uten at man kan si at det er noe høyre eller venstre nødvendigvis i så stor grad. Men da har man lett for å si: ”Ja, det partiet gjorde det.” Det kunne ha skjedd noen år før eller senere, men egentlig er det veldig mange av de tingene som er en funksjon av samfunnsutviklingen, slik jeg ser det.

Myhre: Der er vi jo tilbake til det vi var inne på. Du sier jo flere ting her, men blant annet gir du uttrykk for at det er en veldig stor felles forståelse i all politikk i Norge, fra ganske langt ute på – ja, alle sider, og det tror jeg sikkert du har rett i. Samtidig er jo ikke den lik på ethvert tidspunkt, og du identifiserte 1985–86 som et punkt hvor den felles forståelsen er mindre enn ellers?

Bakke: Nei, ikke den felles forståelsen, men den politiske debatten ble mer tilspisset ut fra hele situasjonen. Willoch vil jo hevde, dere har sikkert snakket med han, at dette var et resultat av oljeprisen, og at de hadde ført en skikkelig god politikk antagelig. Men folk innenfor hans eget parti – altså Synnes, hvis du leser hans innlegg i finansdebatten i 1986, er

jo han veldig kritisk til den politikken som hans eget parti hadde vært med på. Og Arbeiderpartiet var selvfølgelig kritisk, ikke sant? Willoch er jo ikke den som liker å bli kritisert, for å si det mildt (latter), så han går i skyttergraven fort der. Det ble en ganske tøff politisk debatt, men kriseforståelsen var jo felles: Hva var den? Hvilken konkret situasjon er vi i? Jo, vi er i en situasjon der vi er nødt til å stramme inn for ikke å havne helt i uføret. Det var som Willoch selv sa, at en ulykke er i ferd med å ramme oss, ikke sant?

Myhre: Det er interessant det du sier om at hvis Arbeiderpartiet ikke hadde tapt valget i 1981 og [utydelig 18.41], så hadde de måttet gjøre de forandringene som Willoch-regjeringen gjorde.

Bakke: Det vil jeg ikke –

Myhre: Kredittmarkedet – eller i hvert fall nevnte du at du måtte gjøre noe med bankene. Var det ikke det du mente?

Bakke: Jo. Nå har jeg ikke studert dette akkurat, som jeg sa. Den perioden har jeg ikke gått inn i eller gått tilbake på ting. Så jeg vil nødvendig bli bundet opp til at vi ville ha gjort som Willoch, for det ville vi sikkert ikke. Men jeg bare prøvde å si litt mer generelt at boligpolitikken, som ble nevnt, ville selvfølgelig ha blitt forandret en eller annen gang før eller senere. Men sånne ting lå liksom i utviklingen at du må forandre. Det gjaldt mediepolitikken også selvfølgelig.

Myhre: Jeg er bare ute etter om de kreftene som kommer utenfra, om det gjelder utlandet eller rett og slett er den økonomiske utviklingen hjemme, er så sterke at det er så overskyggende at enhver regjering, enten det er en borgerlig regjering eller en Arbeiderparti-regjering, må ta noenlunde de samme grep, enten det gjelder medieteknologi eller en annen type utvikling.

Bakke: Nei, jeg vil si at jeg er ganske uenig i det, men det er klart at det finnes sånne ting.

Myhre: Jeg prøver å trekke deg litt langt.

Bakke: Ja, jeg skjønner det. Vi har jo snakket om frihandel, og det økonomiske samkvemmet har jo sin påvirkning nødvendigvis. Men på veldig mange områder har vi stor mulighet til å

påvirke vår egen utvikling, vil jeg påstå. Det er ikke så mye utenfra, men det har med velstandsutvikling å gjøre. Når du har en boligkrise etter krigen, er det noe annet enn den situasjonen du har når du kommer ut i 1960-og 1970-årene, ikke sant?

Alle: Hm.

Bakke: Men, jeg er jo så gammel at jeg husker at jeg skulle få låne penger for at jeg skulle få kjøpe meg leilighet. Da hadde bankene kvoter. Men det som skjedde, var at man hadde laget noen andre selskaper utenfor bankene, som bankene egentlig eide, men som ikke var omfattet av disse kvotene. Du kan jo dette mye bedre enn meg. Så da måtte jeg få lån via en sånn greie og fikk lån til leilighet. Det var en situasjon som man kanskje holdt på for lenge? Jeg skal ikke si noe om det, for jeg har ikke gått inn i det nå og studert det heller. Men det var i hvert fall noe som man selvfølgelig ikke ville ha hatt i dag helt uavhengig av hva slags regjering det dreide seg om. Det var tilpasset en spesiell situasjon.

Da jeg var handelsminister, var vi jo faktisk et valutadepartement av en eller annen litt merkelig grunn kanskje. Men jeg tror det hadde å gjøre med at Brofoss eller hvem det var som hadde vært handelsminister, ville ha valutapolitikken. Så hadde det blitt værende, tror jeg. Er det korrekt?

Lange: Ja, jeg tror det.

Bakke: Ja, jeg reiste jo på disse slangemøtene og sånn, og ikke Kleppe. Han reiste vel kanskje også, men noen ganger kunne han ikke. Jeg husker ikke det, men jeg hadde med Norges Banks direksjon eller de to sjefene da selvfølgelig. Dette skjedde i helgene. Man skulle forandre kursene mellom valutaene i slangen, ikke sant? Det var ganske dramatisk, da hadde man jo en sånn økonomi, det var et system som hadde sine sider. Så, ja.

Lange: Hva mener du med det? Det hadde sine sider i den forstand at det var vanskelig å administrere, eller at det var unaturlig, at det var en slags hybrid som du ikke var komfortabel med?

Bakke: Det var jo det. Det som skjedde i 1986, var at da drev man endatil og snakket om devaluering. For da var det ikke marked – apropos det så har man etter min mening nå gått

altfor langt i ikke å påvirke valutakursen. Det er så rart, så der kan du si at det har skjedd noe, men vi har jo en finansminister fra SV av alle steder som ikke vil gjøre det, så du kan jo lure. Men det som skjedde da, var at under Willoch hadde man en rekke små devalueringer som de nektet for, for de skjedde litt med vektene. Da devaluerte man på den fiffige måten at man endret vektene, husker du? Så det ble devaluert, men det ble ikke sagt at nå devaluerer vi (latter). Merkelige greier.

Men så fikk vi jo 12 prosent som den nye regjeringen Brundtland tok med en gang da den kom i mai i 1986. Det ble gjort for å bedre konkurranseevnen ut fra den handelspolitiske situasjonen man hadde kommet i med veldig store underskudd, og at vi rett og slett måtte bremse det. Det fører jo til at importprisene går opp og eksportprisene ned for å prøve å påvirke slik at vi ikke havnet helt i uføret. Ett av poengene etter min beste oppfatning ved å ikke være med i EU er jo at vi kan påvirke vår egen valuta, men det gjør man ikke. Man leser daglig at hvis Norges Bank setter opp renten, så vil kronekursen bli så høy, og så vil det svekke konkurranseevnen for vår industri, men situasjonen er nå – det er jo veldig mye spekulantene som driver valutakursen, ikke sant? Det er vel noen og nitti prosent av alle valutabevegelser som er basert på det jeg vil kalle spekulasjon. Det er ikke for å betale for kjøp og salg av varer og tjenester slik det var i gamle dager, og valutakursen skulle avspeile ubalanse i varestrømmene særlig, tjenester har det blitt mer etter hvert. Og hvordan kan Norges Bank påvirke det? Jo, Norges Bank kan selvfølgelig påvirke det ved å intervenere. Når poenget er å hindre at kursen blir for sterk, så finnes det ingen risiko altså, det er fullstendig risikofritt, ikke sant?

Lange: Men det er noe du da sier har skjedd, nemlig at de som styrer med dette i Norges Bank og Finansdepartementet, har skiftet ideologi eller skiftet faglig ståsted. Så der har det jo i hvert fall foregått en forandring?

Bakke: Ja, nettopp, merkelige greier.

Lange: Når vil du tidfeste den overgangen mellom en mer keynesiansk forståelse av renten til en ny monetaristisk eller mer liberal forståelse?

Bakke: Ja, jeg kan ikke på stående fot si akkurat når det skjedde. Når var siste gang? Man drev med den måten å gjøre det på for ikke så veldig lenge siden. Det var jo på 90-tallet at

man kjørte noen kjempe renteøkninger for å påvirke utviklingen om å sette renten opp fra dag til dag, ikke sant? Så mye kan sies om Gjedrem, men han har innført et helt annet system i det der som er mye bedre. Vi har regelmessige rentemøter, det har jo alle sentralbankene stort sett. Da får du ikke de greiene som du hadde på 90-tallet. Jeg vet ikke, men det er klart at så lenge presset var motsatt vei, det var det jo på 80-tallet, da var presset at man skulle hindre at kronen ble spekulert ned. Nå er jo situasjonen motsatt, og hvorfor vi ikke kan gjøre det – i 2003 så var jo kursen på euro nede i sju noen og tyve.

Lange: Men dette er altså virkemidler som du mener man har gitt fra seg uten å være nødt til det?

Bakke: Man har ikke gitt dem fra seg, for de er der jo. Man bruker dem ikke, men de er i høyeste grad til stede. Man har valgt å ikke bruke dem. Hadde vi vært i EU og i euroen, hadde de vært borte.

Danielsen: Men hva tror du er grunnen til at man ikke bruker dem?

Bakke: Ideologi, tror jeg.

Danielsen: Ja, da er vi tilbake til –

Bakke: Det er to poeng. For dem som styrer, er det ideologi, og for politikerne er det fordi de ikke skjønner bedre, svært uærbødig sagt da. Men jeg tror det er sann. De er veldig hengt opp i det som skjedde da det var motsatt, at vi må ikke si noe om valutakursen, for det kan få svært store konsekvenser, ikke sant? De har ikke skjønt at problemstillingene er noe helt motsatt. De lever i de gamle. Slik opplever jeg det, og jeg tror det er riktig.

Danielsen: Men bevegelsen fra en annen form for forståelse til den ideologien som åpenbart er så hegemonisk i dag at selv ikke en finansminister fra SV tør gjøre noe med saken – hvis jeg tolker riktig det du har sagt så langt i dag, så vil du kanskje mene at det er en gradvis forskyvning og ikke et klart brudd på et eller annet tidspunkt?

Bakke: Ja, det har litt med sann ideologisk økonomi å gjøre, så det er ikke en generell greie. Hvis du spør Norges Bank, så vil de si: ”Nja, vi kan gjøre det, men når vi ikke gjør det, så har

det ikke noe med ideologi å gjøre. Men vi mener at det er bra.” Det er bra at kursen ble så styrket at vi fikk skrellet av en 30 000 arbeidsplasser i konkurranseutsatt virksomhet, og det var helt nødvendig for å frigjøre arbeidskraft, for det nye tjenestesamfunnet og ikke minst offentlig tjenesteyting må ha mer folk, apropos den siste ukens debatt med Norman og sånn. Så dette var helt bevisst. ”Vi mener det er bra”, sier de. De er de eneste som sier det er bra nå (latter), som jeg har registrert, men de sier det er bra. Og det er grunnen, ikke at de ikke kunne gjort det hvis de hadde ment at det hadde vært riktig, at det skjedde noe som ikke var bra, men de har ikke avskrevet det, sier de. Jeg har spurt dem, jeg. Men nei, de har ikke avskrevet det. De bruker det aldri.

Danielsen: Nå nærmer det seg lunsj, men jeg tenkte i sted da vi snakket om utviklingen i Arbeiderpartiet: Hva var det som konstituerte en venstreside eller en radikal del av partiet kontra en mer moderat del eller hva man skal kalle det? Da jeg spurte deg om når de innenrikspolitiske spørsmålene kom tydeligere fram som skillelinjer internt i partiet, så nevnte du en del eksempler fra tidlig 90-tall og fremover.

Bakke: Ja.

Danielsen: Og bare for å forsikre meg om at jeg har forstått det riktig: Du mener at det er på det tidspunktet at de motsetningene blir viktige, eller er det tidligere?

Bakke: Nei, jeg mener at det var da de spilte en større rolle. Helt riktig oppfattet, ja.

Danielsen: Så det er en stor grad av konsensus på det innenrikspolitiske området i Arbeiderpartiet frem til da?

Bakke: Ja.

Danielsen: Men samtidig snakker man om motsetninger innad som ikke nødvendigvis bare har med forholdet til utenrikspolitikken eller omverdenen å gjøre. Du har jo også en del personmotsetninger eller situasjoner der det kan være vanskelig å vite om det er personmotsetninger eller politiske motsetninger som er ute og går, for eksempel når det gjelder perioden med det doble lederskapet.

Bakke: Ja, det var langt tilbake da.

Danielsen: Ja.

Bakke: Ja.

Danielsen: Ja, ikke bare det, men også senere når for eksempel Gro Harlem Brundtland overtar som statsminister. Så disse valgene som gjøres opp gjennom, er det –

Bakke: Du vet at når de som ville ha Rolf Hansen i stedet for Gro, var det ikke fordi de anså Gro som for høyreorientert, for å bruke det ordet. Det hadde ingenting med det å gjøre i det hele tatt. Det var ikke sånne politiske motsetninger som var årsaken.

Lange: Men i motsetningen mellom Reiulf Steen og Gro Harlem Brundtland ble det – og er det i ettertid blitt – påstått at dette handlet om venstre- og høyreorientering?

Bakke: Ja, nå var de aldri egentlige alternativer. Så det er forskjellig. Reiulf var jo vurdert som på venstresiden i en viss grad (latter). Det er viktig å understreke det.

Lange: Ja, for eksempel i EU-saken var han tilhenger?

Bakke: Han var tilhenger, ja, absolutt. Nå er han jo for å trekke styrkene tilbake fra Afghanistan. Han har engasjert seg i den saken for å ta det da – som en slags venstresak kanskje.

Lange: Men du oppfattet ikke ham som venstrekandidat den gang?

Bakke: Jo absolutt, vi var veldig for Reiulf i den debatten mellom han og Nordli, ja, ja. Vi var veldig for Reiulf, og jeg var faktisk med i valgkomiteen på det landsmøtet. Gunnar Berge var også i den, og han er jo ikke regnet som venstreradikal nå kanskje. Vi var sånn fem eller syv i den komiteen. Så Reiulf har alltid vært regnet for å stå venstresiden nær, selv om han ikke alltid inntok de riktige standpunktene etter vår oppfatning (latter).

Myhre: Det er jo et begrep som heter høyrebølgen, som er ett av mange ord vi setter på endringene fra slutten av 70-tallet og innover på 80-tallet. Er det en betegnelse du synes er treffende? Hva består den i i så fall?

Bakke: Til en viss grad fordi Høyre som parti gikk veldig frem og hadde noen og tretti prosent, og Erling Norvik reiste jo rundt hele Norge og gjorde folk til høyrefolk – til sine disipler. Men en annen interessant ting – dette kan dere selvfølgelig – er jo at hvis du ser på summen av oppslutningen ved valgene om Fremskrittspartiet og Høyre som grupper, så finner du en utrolig stabilitet. I valg etter valg er det ikke sånn 35–36 prosent de har ligget på stort sett? Når Fremskrittspartiet har gått veldig fram, så har Høyre gått ned, men summen av de to partiene har vært veldig stabil, selv da Fremskrittspartiet var bitte lite. Så det er ganske interessant at det ikke har vært noen store endringer i det store bildet i den ene eller den andre retningen.

Myhre: I et par valg, altså fra 1973 til 1977 og til 1981, var Fremskrittspartiet hele tiden lite, da gikk de to til sammen veldig mye fram, tror jeg. Men siden har du –

Bakke: Har du hatt en stabil oppslutning.

Myhre: Så det er klart at det er en type høyrebølge at du får en borgerlig regjering, og at Høyre går fram. Har det noe med at hele det politiske bildet endrer seg? Går det mot høyre, eller er det bare [utydelig 35.29] partiene som går mot høyre?

Bakke: Jeg mener ikke at vi nå har et samfunn som er så mye mer til høyre enn det var for ti eller tyve eller tredve år siden. Jeg synes det er fryktelig mange ting som gjør at det kan godt argumenteres for det motsatte, at du har et samfunn som er bedre til å ivareta folk som har problemer og blir diskriminert – alt dette har beveget seg i riktig retning. Nå er det jo han dansken som har skrevet denne boken om den nye ulikheten, om at det nå vokser frem en ny type ulikhet i det danske samfunnet, og kanskje også i det norske samfunnet, som ikke bare er økonomisk, men også kulturell. Man snakket jo om trefjerdedelssamfunnet, han snakker vel om femtedels- eller sjettedelssamfunnet, at de aller fleste har det fryktelig bra og sånn, men så vil du fortsatt ha en liten gruppe som faller utenfor. Det er ikke nødvendigvis det at de ikke har penger til mat, men i andre sammenhenger. Det er egentlig det som er vår tids utfordring. Men det skyldes ikke at man har beveget seg til høyre, men at når du har ivaretatt disse andre

tingene, så viser det seg at du med det ikke har løst alle problemene, og det oppstår nye skiller.

Myhre: Men det du da sier, er at hvis vi godtar det premisset at det de siste tre årne – det er jo det som er vårt perspektiv, fra slutten av 70-årene – har blitt lagt retorisk vekt på mer liberalistisk økonomisk politikk, mer markedstenkning, så er ikke det nødvendigvis en sånn velferdsmessig venstre- og høyredreining.

Bakke: Du har den dimensjonen hele tiden. Du har jo privatisering av offentlige tjenester, som er et definerende tema i politikken. Høyre vil stort sett gå lenger der enn Arbeiderpartiet, ikke sant? Det er ett av de store diskusjonstemaene. Så det er ikke slik at det er en slags form for konsensus, men det er jo en del ting som du aldri vil forandre eller gå tilbake på, det vil være helt usannsynlig. Ta banksystemet, man vil aldri lage noen annen greie der. Jeg har ikke hørt om noen som vil sosialisere eller statlig kjøpe dem. Nå eier vi noen banker da, men det er mer fordi de kjørte seg sjøl på dunken. Det er slik fordi man ser at det er ikke det som avgjør samfunnsutviklingen.

Lange: Men det er en slags optimistisk versjon som jeg kan høre fra deg nå, fordi mye av den kritikken som er kommet til uttrykk mot det liberale samfunnet, har jo kommet fra venstresiden med en negativ fargelegging. Hvis jeg hører riktig, så sier du at det som har skjedd, faktisk vært en forbedring?

Bakke: Mye av det.

Lange: Mye av det.

Bakke: Men jeg har mine innvendinger på en del områder, ja.

Lange: Det ville være fint å høre litt mer om hva disse hovedtrendene er, som du ser på som positive.

Bakke: Ja, hva er vitsen med politikk? Hvorfor driver man med det? Jo, det er fordi man skal lage et samfunn hvor folk har det slik man mener de burde ha det, for å si det litt forenklet. Vi har kommet fryktelig langt, vi har jo det, og vi har oppnådd fryktelig mye. Så er det jo sånn at

det oppstår – som vi snakket om nettopp – nye problemer og nye utfordringer. I kraft av at man har fått til de forandringene, vil det utkrystallisere seg andre ting, så man blir ikke arbeidsledig. Det er ikke slik at nå kan vi – hva var det han sa: Nå er vi mot slutten på politikken – det er ikke sånn. Men vi har jo en situasjon hvor de fleste mennesker som blir spurt, sier at de har det bra, og det er det som har vært vitsen med det hele.

Arbeiderbevegelsen vokste frem ut fra at det var fryktelig mange mennesker som ikke hadde det bra i samfunnet, og det skulle man prøve å gjøre noe med. Og det har vi jo fått gjort noe med veldig, veldig langt. Som vi var inne på, ser faktisk andre land til Norden og til den nordiske modellen som den kalles. De ser på den for å finne ut om de kan lære noe av den. Vi har høy sysselsetting. Da vi hadde seks prosent arbeidsledighet, som for oss var helt katastrofalt, så er det likevel mindre enn det nesten noe annet land har nå i 2007, i høykonjunktur. Så vi har greid det ganske bra, vil jeg påstå.

Lange: Ja. Er det så noen av disse endringene som du er dypt uenig i?

Bakke: Ja, vi snakket om økonomisk teori. Det er mer sånn feilslått ideologi, dette med at man ikke vil styre valutakursen ned for eksempel. Det er jo bare tull for å ta det. Og så er jo spørsmålet om skatt stadig et emne som diskuteres i alle partier. Hvis du ser på hvor stor del av nasjonalinntekten som disponeres via offentlige budsjetter i de nordiske landene, så ligger Danmark og Sverige foran oss, men så kommer vi inn på listen. Så hvis Høyre skal redusere skattene med 14 milliarder, er jo det under 1 prosent av nasjonalproduktet. Det blir jo ikke noen veldig stor forandring prinsipielt av det. Hadde du gått ned til 10 prosent, hadde det vært noe å snakke om, ikke sant? Men på en måte er selv det ganske bagatellmessig.

Lange: Men privatiseringen av Statoil var du inne på som virkelig skjellsettende, det var altså noe du var dypt uenig i?

Bakke: Ja.

Lange: Ja, kan du utdype det litt?

Bakke: Ja, fordi det å ha nasjonalt eierskap og herredømme over en sånn naturressurs er jo ganske prinsipielt viktig. Det er jo det Putin har prøvd å få til i Russland, ikke sant? De ser jo til Norge, at Norge har ført den riktige politikken. Men akkurat det var jo så dumt, og det var

jo basert på – apropos det, jeg så at Kristin Halvorsen nå sa at oljen ikke blir noe verdt. Det er det mest tulleste utsagnet jeg har hørt på lenge.

Myhre: Hva var det hun sa for noe?

Lange: Oljen blir ikke noe verdt etter Bali.

Myhre: Ok.

Bakke: Ja, kanskje ikke riktig ennå, men vi kom jo ikke så langt dit.

Myhre: Nei, det fikk jeg med meg, ja.

Bakke: Oljen kommer jo til å være verdt mye bestandig. Men det man også argumenterte for i oljepolitikken da, var jo at vi ikke vet om oljen vil være noe verdt. I utredningen fra Statoil var det et scenario med 5 dollar, ikke sant? Og så var det at staten drev så dårlig at det var viktig å få inn private aksjonærer så man kunne få en korreksjon, og folk som visste å drive business og kunne drive dette rasjonelt – alt dette som var stikk i strid saklig sett også etter min oppfatning. Jeg kan ikke se at Statoil har blitt drevet noe mer rasjonelt fordi man har fått inn disse amerikanske pensjonsfondene. Har noen av dere oppdaget det, så er jeg takknemlig for å få påvist det. Det var jo å gi bort en masse penger, det er det vi har gjort, gi bort en masse titalls milliarder kroner penger til amerikanske pensjonsfond. Det er summen av effekten av privatiseringen av Statoil.

Lange: Men argumentasjonen var vel først og fremst knyttet til behovet for internasjonalisering og behovet for å kunne gå ut og skaffe seg ny egenkapital?

Bakke: Ja, det kunne man jo tenke seg, men det har ikke skjedd. Å gå inn i strategiske allianser og så videre, det var det jo Arbeiderpartiet åpnet en viss mulighet for på landsmøtet. Men dagen etter satte de jo i gang en sånn salgsprosess som ikke var godkjent av landsmøtet engang. Og hvorfor ble det ikke noe styr om det? Jo, fordi vi hadde en regjering med Stoltenberg, og man kunne ikke gått innad i partiet og begynt å underminere den regjeringen selv om man helt i strid med partiets vedtak hadde gått –

Lange: Så der foregikk det et knefall for noen prinsipper som du mener var i strid med arbeiderbevegelsens program?

Bakke: Ja, absolutt – og vedtak.

Lange: Ja, og hva var grunnlaget for det? Hvorfor?

Bakke: Da må du spørre Jens om det, tror jeg (latter).

Lange: Akkurat.

Bakke: Han var litt påvirket av – du kan si at det var andre ting som er blitt fremhevet der. Sykehusorganiseringen, det ser ikke jeg på som sånn ideologisk, det var et forsøk på å lage noe som kunne fungere, her var det snakk om å finne noe som fungerte. Jeg for min del tok det standpunktet at la oss nå se om det fungerer bedre enn det har gjort, for det var jo behov for å se på det der, og kanskje funker det. Nå har jo erfaringen vist at det ikke funket noe særlig. Men det var ikke så godt å si det på forhånd, og det ligger ikke noe ideologisk i den organiseringen av sykehusene som man gjorde, så langt jeg kan begripe. Det er noe helt annet.

Lange: Så da har vi to sånne nyorienteringer. Men er det flere? Selve omorganiseringen av kredittmarkedet som du nevnte, Willoch-regjeringens bidrag, er noe du mener var helt feilslått, forstår jeg?

Bakke: Det ble jo en voldsom greie som åpnet for en enorm økning i det private forbruket. Pluss at du da hadde den ubegrensede fradragsretten på renter, som også stimulerte veldig til å låne penger.

Lange: Men ved siden av disse tre, skal vi si symbolsakene, er det medieendringen som vi kommer tilbake til, og –

Bakke: Jeg håper vi kommer til den snart nå!

Lange: – som vi da skal gå nærmere inn i.

Danielsen: Ja.

Lange: Ja, vi kan godt gå inn i den, siden du så gjerne vil.

Bakke: Hva skjedde? Det er blitt hevdet at Willoch-regjeringen gjennomførte en medierevolusjon. Så hva var det Willoch-regjeringen gjorde? De satt jo tross alt i fem år, dels som ren Høyre-regjering, dels som koalisjonsregjering. Før jeg går direkte inn på det – hvis vi ser på NRK som monopol, hva skjedde under Willoch? Svaret på det er veldig enkelt: ingenting. Det var først med Brundtland-regjeringen at man fikk omorganisert NRK og omgjorde NRK til en stiftelse. Aldri har NRK vært så uavhengig som i den perioden det var en stiftelse. Så på 90-tallet skulle man da tilbake til –

Myhre: Forvaltnings?

Bakke: Aksjeselskap.

Myhre: Aksjeselskap ja.

Bakke: Det var aksjeselskap. Det var en periode hvor aksjeselskap liksom var en løsning på alle utfordringer her i livet, og det etter en aksjelov som egentlig er tilpasset en ganske annen type virksomhet enn slik en del offentlige selskaper driver, men det er nå det. Noe av det første jeg gjorde da jeg ble kulturminister, var å overføre til styret i NRK tilsetningen av – da hadde man en organisasjonsstruktur der man hadde en radiosjef og en TV-sjef, eller direktør het det visst, og de ble tilsatt av regjeringen. Hvorfor gjorde ikke Willoch noe med det? Da var til og med det eneste tilfellet hvor kulturstatsråden, i dette tilfellet Langslet, ansatte en annen enn innstillingen fra styret. Det skjedde under Willoch, og man blandet seg altså inn i ansettelsen. Jeg husker ikke akkurat nøyaktig, men det skjedde under Willoch. Jeg fjernet det med en gang. Og jeg fremmet veldig raskt forslag om å omorganisere NRK til en stiftelse, altså uavhengig av staten. Nå sier man at NRK ikke er helt uavhengig av staten, staten eller Stortinget bestemmer lisensen som er det økonomiske grunnlaget for NRK. Men inntil 1986–87 var det Stortinget som vedtok NRKs budsjett – i detalj! Og så sier Langslet, ja vel, vi utredet også det, de utredet et så enkelt spørsmål i fem år. Så det ble ikke gjort noe, det er det faktiske, objektive saksforholdet.

Jeg skal ikke si at det ikke var litt viktig, man ga tillatelse til en prøveordning med nærradio, det gjorde man, en prøveordning. Det var et intervju med Langslet her på TV, jeg vet ikke om noen av dere så det, men han angret jo fælt på at de ikke hadde foreslått reklame for å finansiere. Det ble først gjort da vi fikk Brundtland-regjeringen. Jeg ser at det står veldig misvisende her om disse tingene, vil jeg påstå. Så var det tillatelse til å ta ned utenlandske satellittsendinger. Da var det sånn at man fikk Sky Channel, og noen få fikk lov til å formidle det. Det første vi gjorde, var å la alle formidle det som var. Vi foreslo reklame for å finansiere nærradioene, og alt dette ble vedtatt enstemmig. Og hvis dere går tilbake og ser på da kringkastingsloven ble endret, så holder Langslet et innlegg, og der sier han, det er et ganske viktig sitat: ”I dag vedtar vi å oppheve kringkastingsmonopolet.” Det sier Langslet, du kan gå og lese referatene i Stortinget. Det ble ikke opphevet under Willoch, det ble gjort noen forsøk, og jeg skal ikke undervurdere betydningen av at man da la veien åpen for det, og jeg har sagt at disse tingene ville helt sikkert ha skjedd samme hva slags regjering det var. Men da må man ikke si at det var Willoch-regjeringen som skapte en sånn greie som alle andre ikke hadde mot til, det er rett og slett ikke sant. 17.3.1977 skrev jeg ut fra Hallgrim Berg som jo var en fremtredende mediepolitiker for Høyre. Han sa: ”Eg er einig i at det er eit stort steg framover for å få til ei skikkeleg finansiering av nærkringkastinga.” Det skjedde da.

Myhre: Når er vi nå, sa du?

Bakke: Nå er vi i 17. mars 1987.

Myhre: 1987, ja.

Bakke: Det er faktisk bare under et år da. Det skjedde ganske fort.

Lange: Men hva var grunnlaget for den ordningen hvor dere gikk inn for reklamefinansiering? For det kan jo oppfattes som en nyorientering i forhold til Arbeiderpartiets tidligere mediepolitikk?

Bakke: Ja, jeg skal ta det. Jeg skal bare si at vi overtok den 9. mai 1986, og det var ikke forberedt noen forslag om finansiering av nærradioene, altså om reklame. Prøveperioden gikk ut den 1. september, altså umiddelbart over sommerferien, og det var ikke foreslått noen

forlengelse. Dette er faktum. Det var situasjonen da jeg kom til det departementet, så den store revolusjonen – de hadde ikke gjort noe med den.

Lange: Så det var altså du i din posisjon som statsråd som gjennomførte denne medieliberaliseringen. Det må jo ha bygd på en forståelse av at dette var en nødvendig og riktig politikk?

Bakke: Klart.

Lange: Men den var likevel annerledes en det som hadde vært hovedlinjen for Arbeiderpartiets mediepolitikk i lang tid.

Bakke: Ja. Jeg skrev en bok på et eller annet tidspunkt – det står kanskje her, nei, dere tok ikke med min litterære virksomhet – om kringkastingsmonopolet. Og da hadde jeg med noen sitater av Langslet fra ikke så langt tilbake, hvor han forsvarer kringkastingsmonopolet. Høyre gjorde også det, så det ikke så veldig langt tilbake før alle forsvarte det faktisk. Dette med reklame var jo et vanskelig spørsmål i Arbeiderpartiet, for det sto i vårt valgprogram for perioden 1985–89 at vi var imot reklame. Men jeg så at det ikke var noen vei utenom reklame. Jeg skrev et notat, og det var en høring, og vi hadde landsmøte hvor vi skulle behandle dette forslaget om å tillate reklame som altså var i strid med partiprogrammet, og da måtte landsmøtet behandle det, ikke sant? Det var sent på kvelden, det skulle være votering, det hadde vært debatt, og jeg husker at jeg satt og tenkte. Det var ikke klart hvordan det gikk, og jeg tenkte at hvis det nå blir nei til reklame, så må jeg gå av i morgen. For jeg hadde engasjert meg så sterkt for å tillate reklame at et nei kunne jeg ikke leve med. Det ville bli håpløst hvis jeg skulle fortsette i den jobben. Men så ble det flertall for å forandre holdning, og så vedtok vi en prøveordning hele veien selvfølgelig (latter).

Det var da det skjedde, det var Brundtland-regjeringen som gjorde det, ikke Willoch, enda de hadde fem år. Og selv da de gikk av etter fem år, hadde de ikke forberedt noe forslag. Nå var det selvfølgelig folk i Høyre som hadde ment det en stund, men det er jo litt uinteressant, og derfor blir den fremstillingen som står her foran meg et eller annet sted, etter min mening veldig misvisende.

Myhre: Når man muligens har et vagt inntrykk av at det var en borgerlig regjering tidlig på 80-tallet som gjorde det, så skyldes det at de hadde snakket mye om det, og at de også for så vidt foretok liberalisering på andre måter, åpningstider og den type ting?

Bakke: Det kan hende, og de gjennomførte jo en prøveordning med nærradio, ikke sant? Man kan si at det på en måte var en slags viktig forløper, en start eller hva du vil. Så jeg har sagt at jeg vil ikke underslå at det ikke betydde noe. Men det er skapt et inntrykk av at da skjedde den totale omleggingen, og det er ikke sant.

Lange: Nei.

Bakke: Og de hadde ikke skapt noe finansieringsgrunnlag for å drive de nærradioene.

Lange: Men det er likevel viktig å få vite hva det var som snudde stemningen så grunnleggende i Arbeiderpartiet, at man gikk bort fra det som var det vedtatte programmet for å gjennomføre denne nyordningen. Hvordan vil du forklare det?

Bakke: Jeg skal ikke påstå at det utelukkende skjedde hos meg, for det var sikkert andre også som tenkte slik. Men det var veldig mange som ikke tenkte i de baner. Og derfor ble det en debatt. Hvis du satte deg ned og tenkte igjennom dette her, så ble det konklusjonen, så langt jeg kunne skjønne.

Lange: Og bakgrunnen var – hvilke resonnementer var det du fulgte da?

Bakke: Det var utviklingen i mediesituasjonen, ikke sant? Det lå jo klart i dagen at vi måtte få et større mangfold. Grunnen til at vi hadde vært skeptiske – jeg trodde det og tok feil, jeg har tatt mye feil, jeg! – var blant annet at vi ikke kunne, det var for kostbart, fjernsyn var så kostbart at det ikke var økonomisk grunnlag for å ha en fjernsynskanal til. Lenge mente jeg det. Det var kanskje riktig også, lenge. Det kan godt hende, det, men det forandret seg. Og når vi ser på dagens situasjon, er det resonnementet sikkert veldig vanskelig å skjønne. Men slik var det nå da. Og som vi var litt inne på, var det også noen debatter om fjernsynsreklame, hvor jeg husker at Einar Førde, tror jeg det var – vi snakket om det i pausen – sa at det ville gjøre at norske bedrifter ville bli helt overkjørt av utenlandske, store selskaper som hadde økonomisk mulighet i langt større grad og kunne bruke fjernsynsreklame og dermed påvirke

forbrukerne. Procter & Gamble ville da overkjøre Lilleborg som var mer eller mindre enerådende på alle disse merkene med såpe og så videre, slik at det ville ødelegge norske arbeidsplasser og sånne ting, ikke sant? Det har litt å gjøre med tingene vi snakket om. Vi har jo fortsatt ikke lov i Norge til å ha fjernsynsreklame for politiske og religiøse budskap, noe som er veldig bra etter min oppfatning. Det er et utrolig påvirkningsmiddel!

Myhre: Er det sånn å forstå at når kringkastingsmonopolet er opphevet og alle de liberaliseringene av eteren som skjer i din tid, er det fordi den teknologiske utviklingen ville gjort det umulig å holde på det gamle? Eller er det også positive ting, at dette er noe vi må ha, og som vi og samfunnet vil vinne på? Jeg tenker tilbake på at ti år før så var jo til og med Høyre imot det, ikke sant?

Bakke: Ja, riktig. Nei, det er vel begge deler kanskje. Det skjedde jo en teknologisk utvikling her, som gjorde at vi kunne ta inn fra andre land og så videre. Den saken med TV3 som er nevnt her – det som skjedde, var jo at vi ikke tillot før jul også å ta inn TV3. Men så forandret jeg eller regjeringen standpunkt, jeg hadde jo tilslutning i regjeringen hele tiden, i januar var det vel, om å tillate det. Da må du huske på at vi skulle ta opp dette lovmessig på våren, i april, så grunnen til at vi satte oss imot først, var to ting. Den ene var at vi skulle ha en ny lovgivning i april, og det ville da være litt rart å godta noe for noen måneder før vi hadde fått den grundige, helhetlige vurderingen. Punkt to var at min svenske kollega Göransson sa at Sverige heller ikke kom til å gjøre det. Men så gikk den svenske statsministeren ut og sa at ”nei, vi har ikke tenkt å ha noe forbud”. Selvfølgelig skulle man få ta inn TV3 så mye man ville.

Dermed ble situasjonen i Norge veldig forandret – at vi skulle forby noe som svenskene ikke tenkte på, som også hadde en sosialdemokratisk regjering. Så der ble jeg litt – jeg skal ikke bruke ordet lurt, for jeg hadde ikke det inntrykket. Jeg tror ikke at Göransson da visste noe og liksom skulle lure meg, men han ble kanskje overkjørt av sin statsminister. Men det gjorde at det ble en annen situasjon, og så var det veldig mange i Norge, også i Arbeiderpartiet, som syntes at dette var tulle. Hvorfor skulle ikke de få lov til å se det programmet og det programmet? Det vi da gjorde, var at vi sa at ”ok, da tar vi og frigjør det fram til april, og så skal vi ha en total gjennomgang – det var jo også fordi det etter all sannsynlighet ville bli tillatt, åkkesom. Så det var ikke noe stort poeng i å forby det. Og da opplevde jeg også dette som står referert her, ikke sant? Først tar vi da et standpunkt som veldig mange mener er feil,

og så forandrer vi det standpunktet til noe som de som mente det var feil, mente var riktig, men da blir det galt! Da er vi vinglete i mediepolitikken, fy og fy! Ja, det ble jo litt komisk, synes jeg (latter). Jeg fikk fryktelig mye kjeft av ledere og så videre fordi: ”Hei! Vingle sånn i mediepolitikken!” Det var ikke bra, selv om vi da hadde endt opp på et etter deres mening riktig standpunkt. Jeg hadde jo helt til da trodd at man kunne se på og revurdere standpunkter ut fra hva man fikk av argumenter, at det var en positiv egenskap for en politiker egentlig. Men jeg skjønnte da at sånn er det ikke (latter).

Myhre: Et argument – ja, nå er klokka halv, kanskje vi kan ta lunsj?

Lange: Jeg tror vi kan runde av nå, så kan vi ta det opp igjen etterpå, for jeg tror vi skal snakke mer om denne siden – absolutt.

-----Pause-----

Bakke: Jeg var visst blitt beskyldt for, i en artikkel i Aftenposten, at jeg bare var opptatt av medier. Det må jeg nok få lov til å si noe om da.

Danielsen: Ja.

Bakke: Jeg har jo sagt til Giske at å være kulturminister er en bijobb, det var jo forskning og høyere utdanning man brukte tid på. Men så kom jo også mediene som en fryktelig arbeidskrevende greie egentlig. Det har jo aldri vært så mye rundt mediene som det var da.

Myhre: Ja, ikke sant. Jeg tenkte at vi følger opp denne dereguleringen eller nyreguleringen av mediene med reklame, nye kanaler og opphevelsen av NRK-monopolet og det hele. Så et argument for det som noen vil bruke, er ytringsfrihet eller mangfold av ytringer. Hvordan var diskusjonen i Arbeiderpartiet om den type ting?

Bakke: Nei, ingen er uenig i det, men det var jo spørsmål om man hadde kapasitet, det var det som var hovedproblemet. Alle var jo for en ny TV-kanal på slutten av 80-tallet, også i Arbeiderpartiet. Så man var ikke mot det, men for på en måte. Det var faktisk konsensus ganske kort tid før at det var ikke kapasitet, vi hadde ikke ressurser til å kunne ha det.

Myhre: Jeg tenker her på nettkapasitet. Det kunne jo være private aktører som hadde råd til å starte TV-stasjoner naturligvis, men det gikk på det teknologiske med overføringskapasitet?

Bakke: Nei, også det å produsere TV-programmer er dyrt, ikke sant? Og har vi ressurser nok, har vi menneskelige ressurser, har vi kreativitet nok? Alt dette kom inn i bildet også som en faktor.

Myhre: Det er litt sånn ”men har vi”? Altså, en ting er å si –

Bakke: Som nasjon da.

Myhre: Ja, akkurat. Men hvis det kommer en privatperson som starter en privat TV-stasjon, så vil ikke den ramle sammen hvis den ikke har folk nok. Er ikke det noe som løser seg sjøl?

Bakke: Det er jo den markedsmessige måten å si det på.

Myhre: Ja, ikke sant?

Bakke: Jeg husker at en gang hadde vi besøk av en eller annen medieminister eller kulturminister fra Australia eller New Zealand, var det vel. De hadde ingen restriksjoner på mengden av reklame, for han sa at hvis det er sånn at det er for mye reklame, så vil til slutt ingen gidde å se på det. Det bestemmer de selv. Vi har jo restriksjoner på at det skal være bare en begrenset tid med reklame, men det ville du som mer markedsorientert være veldig imot. Det spiller ingen rolle, du kan ha så mye reklame du vil, og det får jo folk i en del land. Så hvis du har for mye reklame og for lite substans, vil folk slutte å se på deg.

Myhre: Men sier du da at skepsisen overfor nye TV-kanaler og for den saks skyld radiokanaler gikk på at det ville bli senket kvalitet, fordi vi ikke hadde nok fagfolk, gode nok journalister eller TV-folk eller hva det måtte være?

Bakke: Nei, ikke når det gjaldt nærradio. Det var ikke så mye motstand mot det, tror jeg. Men når det gjaldt en ny TV-kanal... Jeg hadde en utredning som jeg ledet der. Det var litt sånn at det å lage en TV-kanal var en stor sak - du må huske på at da jeg vokste opp, hadde vi én

radiokanal som hadde pause fra klokken ett til klokken fire eller noe sånt. TV hadde vi selvfølgelig ikke. Vi tok utgangspunkt i det vi hadde og så økte vi dette gradvis.

Jeg husker Einar Førde, for å nevne han igjen, fra en debatt, der han argumenterte med at man må gå litt langsomt fram av og til med å omkalfatre ting man har, for man vet ikke helt. Man skal ta det litt skrittvis rett og slett for å sikre seg at man ikke gjør noe som bærer helt galt av sted, sånn forsiktighetsmessig. Vi skal ikke kaste om på alt plutselig. Men egentlig var det ingen – vi vedtok jo TV2, og det var ikke noen strid om det da. I siste halvdel av 80-tallet var det ingen uenighet om det. Det kunne være uenighet om visse sider av dette, og det var litt forskjellige løsninger som var framme om fond og fordeling av fond. Noe av reklameinntektene skulle gå til fond, og det ble vel faktisk også gjort i en periode, tror jeg. Jeg kan ikke huske alle detaljene, for det er jo tjue år siden nå, og jeg har ikke drevet med det siden.

Myhre: Nei, jeg skjønner. Og det er en ting til: Da spørsmålet om mange radiokanaler og mange TV-kanaler først kom opp, er vi vel tilbake til omkring 1980 eller noe sånt med spørsmål om en mulig framtid. Jeg husker jeg hadde en journalistkollega som sa at i stedet for mangfold vil vi få ensretting – kommersialisering betyr ensretting.

Bakke: Det er helt riktig.

Myhre: Var det en del av debatten?

Bakke: Ikke om radio, tror jeg, men det var det om fjernsyn. Det er ”more channels, less choice”, ikke sant?

Myhre: Ikke sant.

Bakke: Du ville da få en strømlinjeformet TV med mange kanaler som var like. Det er jo en debatt som vi faktisk har til og med nå. Alle ville da måtte følge visse programtyper for å skaffe seg seere, som er en forutsetning for å skaffe seg inntekter. Dette kan paradoksalt nok føre til at det blir større mangfold med én kanal enn man kan med mange kanaler ut fra en sånn tankegang, for et av prinsippene NRK var bygd på, var at det skulle være variasjon av type program, ikke sant? Og det var mange, mange sånne ting som de skulle ivareta. Hvis du

skulle få et fjernsyn som måtte leve av kommersielle inntekter, ville det bare gjøre at du fikk samme type program på alle kanalene, à la Robinson hvis du tar dagens TV.

Myhre: Ikke sant. Det er et argument for eventuelt å begrense mange private kanalers inngang?

Bakke: Nei, det er ikke det. Det er et argument for å ha NRK.

Myhre: Ja! Ikke sant?

Bakke: Og derfor er det ganske interessant, slik jeg opplever det – nå har jeg litt med NRK å gjøre igjen – at NRK står sterkere i dag enn det har gjort på forferdelig lang tid, paradoksalt nok. Det er så mange andre tilbud at man kunne tenke seg at, ja, NRK eller ikke NRK, hva spiller det for rolle? Det er fordi man har sett noe av dette som vi nå snakker om, at selv om du får veldig mange kommersielle kanaler, er programvirksomheten deres noenlunde lik, ikke sant? Der er en type program lik de andre, de har litt variasjon, men det er den samme måten å gjøre det på. Det er NRK som på en måte kan ivareta en rekke hensyn og viktige programtyper som de kommersielle kanalene ikke ivaretar. Og jo større tilbud du får av kommersiell kringkasting, jo viktigere blir det å beholde en kanal – eller det er jo ikke én kanal nå da, det er tre kanaler. Men du beholder et kringkastingsselskap som er basert på den type filosofi, og det er bare Fremskrittspartiet som ikke helhjetet slutter opp om NRK i dag, faktisk.

Myhre: Nemlig. Men da lurer jeg på: Du har NRK, og NRK spiller den rollen i forhold til både norske kommersielle kanaler som TV3 og TVNorge og den hærskaren av kanaler som nesten alle kan ta inn. Hvilken rolle spiller da TV2 i dette her? Den er jo privat. men den er ikke en hvilken som helst kommersiell kanal, den har fått adgang til monopol ved siden av NRK på et nett. Hva var tanken med det? Hvorfor kunne man ikke nøye seg med all den hærskaren av kanaler som også den gang fantes?

Bakke: Nei, det som var veldig viktig i den debatten, var nyhetstjenesten med TV- og radionyheter. Så du hadde ett kringkastingsselskap, NRK, som var det eneste som forsynte befolkningen med nyheter, noe som er veldig viktig for mange, det er der de får sin informasjon om hva som skjer i samfunnet. Derfor er det veldig viktig å ha et alternativ i

Norge, som presenterer det som skjer i Norge og for så vidt i utlandet også. Med vårt ståsted i et helt uavhengig selskap var det jo et veldig legitimt argument.

Myhre: Det gjaldt å bryte nyhetsveldet, opprette et sånt alternativ, en slags opposisjon altså. Staten oppretter sin egen opposisjon eller sitt eget alternativ?

Bakke: Ja, det var forskjellige slike ting inne i bildet men, men dette var et svært rasjonelt argument for enda en norsk kanal, selv om vi kan få inn utenlandske, pluss at det er på det norske språket tross alt. Selv om vi er flinke i engelsk i Norge, er det ikke alle som behersker det så godt at de uten videre kan følge med på alle slags utenlandske TV-sendinger, for å ta det først. Men det å ha en alternativ nyhetskanal var et veldig viktig, rasjonelt og legitimt argument etter min mening. Dessuten kan du si at erfaringen viser vel at det har vært bra for NRK også å ha TV2. Konkurransen er i mange sammenhenger veldig bra, det stimulerer, og du må skjerpe deg. Det er jo positivt.

Danielsen: Men etableringen av TV2 tok vel noe lengre tid enn man kanskje hadde forutsett på forhånd?

Bakke: Ja, det var litt diskusjon fram og tilbake før det ble noe av det, så det kom jo ikke i min tid. Det ble vedtatt lite grann etterpå, det måtte jo ta litt tid. TV2 er definert, enn så lenge, som en allmennkringkaster. De er pålagt visse forpliktelser, som Medietilsynet vurderer om de oppfyller. Konesjonen går jo ut i 2010, og da står de fritt som enhver annen kommersiell kanal. Slik at enn så lenge har de visse forpliktelser av forskjellige typer de også, som de skal oppfylle. Jeg kan ikke alle de reglene, men fra 2010 står de fritt. De må betale en avgift selvfølgelig for å få frekvenser, og i den debatten man hadde når det gjaldt det nye digitale bakkenettet, så husker dere at de mente at det var helt urimelig å pålegge dem restriksjoner som de andre kanalene ikke behøvde for å bli distribuert. For der gjelder jo ikke den frekvensbegrensningen, for du får jo mye mer plass i båndet da. Da ble resultatet at Giske kuttet ned på avgiften de skulle betale, for at de fortsatt skulle være en fri, altså gratis kanal til og med 2009. De var da sett på som en allmennkanal. Det har jo vært debatt nå i høst, og det var vel på bakgrunn av den kringkastingsmeldingen som den nåværende regjeringen la fram. Så det er jo folk som er opptatt av at man fortsatt skal ha en alternativ såkalt allmennkringkaster, og eventuelt at den skal få noe støtte for å være allmennkringkaster og ivareta visse programmessige behov eller ønsker.

Danielsen: En ting til om medier som du kommenterte, det var vel før vi satte i gang med opptaket, men som vi gjerne vil ha ”on the record” også. Det dreier seg om utnevnelsen av Førde som kringkastingssjef og to mistillitsforslag mot deg i den anledning.

Bakke: Ja.

Danielsen: Kan du si litt om det?

Bakke: Ja, Einar Førde gikk ut i et intervju i radio eller hvor det var, og sa at han hadde tenkt å gå ut av politikken, og at han hadde tenkt å søke på stillingen som kringkastingssjef etter Bjartmar Gjerde når den stillingen ble ledig. Så hadde departementet fått brev fra styret i NRK om at Bjartmar Gjerde skulle slutte, og at det da var viktig å sette i gang en prosess for å finne etterfølgeren hans. Det er jo slik at i denne type stillinger vedtar man ofte et par år på forhånd, for det er jo folk som kanskje er i andre åremålsstillinger. Jeg har i noen sammenhenger hatt med tilsetting av teatersjef og sånn å gjøre, og det er jo ikke slik at folk kan hoppe rett inn i en slik stilling nødvendigvis. Man hadde nokså nylig for øvrig vedtatt en ny kringkastingsslov, NRK var gjort om til en stiftelse, og der var det nedfelt hvordan den nye stiftelsen skulle styres. Det som var saken da, var at styret skulle foreta alle slags utnevnelser, bortsett fra kringkastingssjefen, det skulle fortsatt ligge hos regjeringen. Det var ikke noen som foreslo noe annet, ikke noe parti, så det ble enstemmig vedtatt i Stortinget. Så da ble denne prosessen satt i gang.

Men så hørte både Carl I. Hagen og Høyre dette, og Carl I. Hagen la da inn et forslag om at man nå skulle endre kringkastingssloven, den man nokså nylig hadde vedtatt, og som ikke han eller noen andre hadde lagt inn andre forslag på, som skulle gå ut på at styret – og ikke regjeringen – heretter skulle ansette kringkastingssjef. Høyre kom senere på banen med noe lignende. Prosessen med ansettelsen var at stillingen ble utlyst på høsten, det var en søknadsfrist, det kom inn tjue søknader, og søknadene ble sendt til Kringkastingrådet og til kringkastingens styre slik de skulle etter loven. Kringkastingssstyret, som hadde høyremannen Halvor Stenstadvold som leder for øvrig, gikk enstemmig inn for å ansette Førde og sa han at var den eneste kvalifiserte søkeren. Det ble da sendt tilbake til departementet. For departementet var det da forholdsvis enkelt når kringkastingens styre sa at det bare var en kvalifisert søker, så da skulle det jo mye til. Da måtte jo vi sagt at nei, vi er ikke enig, vi

mener at Førde ikke er kvalifisert, så vi må utlyse stillingen på nytt, eller så måtte vi ansette Førde, hvilket vi da gjorde.

Det som opposisjonen, i dette tilfellet Høyre og Fremskrittspartiet da sa, var at når det var varslet at det skulle komme et forslag om endring, så skulle regjeringen ha ventet til det varslede forslaget om endring av loven, en lov som man nettopp hadde vedtatt, hadde blitt behandlet i Stortinget, for å se om Stortinget gjorde en forandring i samsvar med det forslaget. Og jeg sa i den debatten i Stortinget – hvis vi skal skrive noe om det, så burde den leses, der får du hele bildet – at jeg tror det er den eneste gangen i historien at et mistillitsforslag er reist mot en statsråd fordi han har fulgt gjeldende lovverk, og ingen hadde noen kritikk av at det var gjort noen feil formelt eller noe som helst. De ville at styret skulle ansette kringkastingssjef, det var forslaget. Vel, styret som da eventuelt skulle ansette kringkastingssjef, hadde enstemmig gått inn for Førde, han som ble valgt, ikke sant? Så det var ikke lett å se hva som var galt i den sammenheng.

Det som var galt, var at han var politiker, fra Arbeiderpartiet, og at det bare hadde vært kringkastingssjefer som hadde kommet fra Arbeiderpartiet. Jeg sa da at hvis det skal være slik at hvem som skal ansettes som kringkastingssjef, skal være avhengig av hvilken politisk tilknytning vedkommendes forgjenger har hatt, altså at man ikke skal finne den mest kvalifiserte av de søkerne som foreligger der og da, og at hvis det da skulle være en som har samme politiske oppfatning som noen tidligere kringkastingssjefer har hatt, så må vi bare kaste ut han – det skulle være en slags rullering altså. Det måtte jo virkelig være usaklig. Nei, vi må hver gang gå etter sak og etter kvalifikasjoner, og ingen sa at Førde som sådan ikke var kvalifisert, alle sa at han er kvalifisert. Det var jo ikke det som var problemet, problemet var derimot at han tilhørte Arbeiderpartiet, og det hadde også tidligere kringkastingssjefer gjort. Det var det som skjedde. Og det mistillitsforslaget – det var to mistillitsforslag, her står det bare ett, men det er feil – Carl I. Hagen fremmet ett forslag, og så fremmet Høyre sitt eget forslag.

Myhre: Ok.

Bakke: De ble begge nedstemt, det skjer jo ved navneopprop. Carl I. Hagen fikk to stemmer fordi det var det partiet hadde da, tror jeg, og Høyre fikk Høyres stemmer, mens mellompartiene var enig i at det var kritikkverdig. Jeg sa at skal jeg holdes ansvarlig for at

Førde har gått ut og sagt at han har tenkt å søke stillingen som kringkastingssjef? Jeg visste ikke om det før jeg hørte det i radioen, og jeg kan ikke gjøres ansvarlig det. For øvrig hadde Willoch like før sagt at han hadde tenkt å søke stillingen som fylkesmann, det var jo – (latter). Det var bare tull, det var en politisk greie. Det var jo ikke noe saklig grunnlag for det, men det var en politisk greie for å prøve å profitere på det, at det var ARK, ikke sant? Jeg sa at en kringkastingssjef skal være fullstendig nøytral, NRK må være helt uavhengig av hans eget politiske syn. Og jeg har aldri skjønt hvordan du som kringkastingssjef skulle kunne drive noen slags partipolitiske greier. Jeg er ikke i stand til å se hvordan, for du har ingenting med det direkte daglige og løpende programmet å gjøre. Det er det andre om styrer med. Så hvordan skal du kunne det? Du sitter jo ikke og redigerer Dagsrevyen når du er kringkastingssjef, ikke sant? Så hvordan du i det hele tatt skulle kunne det, var for meg helt ubegripelig. Men det var saken – kort fortalt.

Danielsen: Ja, prinsipielt er det jo helt riktig det du sier, at du kan ikke trekke inn det at en person tilhører et bestemt parti og skal inn i en posisjon der alle andre har tilhørt det samme partiet. Man kan ikke formelt bruke det som et argument. Men det som ligger under – du sier til dels at det er for å slå politisk mynt – er jo kritikken mot at det frem til relativt nylig har vært bare tidligere arbeiderpartipolitikere eller folk med tilknytning til Arbeiderpartiet som har vært kringkastingssjefer. Det er en kritikk som har kommet til uttrykk også på andre måter enn gjennom disse mistillitsforslagene som ble fremmet på et litt spesielt grunnlag. Det har jo på mange måter vært en binding mellom Arbeiderpartiet og kringkastingsledelsen?

Bakke: Nei.

Danielsen: Nei.

Bakke: Det må jeg bestemt avvise. Jeg har vært medieminister, og jeg måtte bare et par ganger innkalle Gjerde på teppet, som det heter. Men nei, jeg hadde ikke noen –

Lange: I hvilke sammenhenger – kan du huske det?

Bakke: Ja, det var en gang fordi de hadde hatt en reklame for Lotto eller spill. Siden NRK var reklamefri, ble det anført at det var i strid med det prinsippet, noe jeg var enig i. Da husker jeg at Gjerde sa at ja, men pengene gikk jo til et høyverdig formål, til idrett og forskning. Der

gikk jo tippingen, lottoen skulle gå til kultur. Men det hjelper ikke om det er til et høyverdig formål, når du ikke kan reklamere, så kan du ikke reklamere.

Lange: Nei. Mens vi er inne på Lotto – du var med på å øremerke Lotto-midlene til kultur. Hva slags prosess var det som lå bak den orienteringen?

Bakke: Vel, det er alltid slik her i livet at det er ikke så mye man konkret kan si at man har påvirket, eller at dette er på grunn av meg. Det er det jo nesten aldri heller selvfølgelig. Men i den grad man kan si det, så har jeg kanskje en del av æren, eller hva man kan kalle det, for at Lotto-midlene ble øremerket til kultur – to tredjedeler. Jeg sloss veldig for det i komiteen. Og grunnen var selvfølgelig et ønske om å prioritere kulturformål. Jeg hadde jo jobbet i teater og var interessert i kultur. Men det var ingen lett oppgave fordi høyrepartiene ville ha det inn i statskassen uten noen bindinger, og det ville sikkert en god del arbeiderpartifolk også. Kleppe og sånne folk ville jo selvfølgelig det, de vil ikke ha noen bindinger i Finansdepartementet på noe som helst selvfølgelig. Men summen av dette ble at etter mye drøfting fikk vi til et kompromiss om at det skulle være to tredjedeler til kultur. Og det førte til at vi fikk en veldig økning under min tid, må jeg få lov til å si.

Jeg kan godt legge igjen det, for jeg har utregninger her fra administrasjonen i departementet om at i den perioden da jeg styrte departementet, økte kulturbevilgningene nominelt med 50 prosent og reelt med 29 prosent. Det var ganske formidabelt, og da må du huske på at dette var en periode med en generell innstramming. Dette var på slutten av 80-tallet, da regjeringen hadde startet i en situasjon hvor alle var enige om at vi måtte ha en sterk innstramming. Og i Langslet-perioden gikk bevilgningene ned, vet du (latter). Hvis dere hørte på Langslet her om dagen, og han har gjentatt det, det står i et av de intervjuene som er tatt med her fra Aftenposten, så sa han at det økte med 29 prosent, eller hva det var for noe, 20? Det syntes han var veldig bra. For det første var det sjonglert litt med tallene, for hva er kultur, og hva er ikke kultur? For det andre tok han utgangspunkt i 1981. Men budsjettet for 1981, nei, budsjettet for 1982 var jo lagt fram av den foregående regjeringen i oktober, ikke sant? Så kommer det ny regjering etter valget, og så kutta de faktisk litt, men ikke så mye. Det er ikke så mye du kan kutte like før det nye året begynner. Men hvis du legger 1982 til grunn, så får du en viss økning, for da var det et ganske pent budsjett. Men i alle årene etterpå var det en reell reduksjon under Langslet. Det er fakta, det står her og er laget av administrasjonen. Ja, du ser man har skrevet, men det der er de utregningene. Så jeg tør påstå at det ble en

formidabel økning på kultur og en satsing på kulturområdet i den perioden, dokumentarisk objektivt.

Myhre: Var du med på å prioritere hvilke kulturområder –

Bakke: Ja, det er departementet –

Myhre: Hva ligger deg nærmest?

Bakke: Nei, jeg vil ikke si at det er noe, der må du jo prøve å holde dine personlige ting utenfor. I tillegg kom noe som ikke hørte inn i det regnestykket, nemlig at vi vedtok å opprette en avdeling for Nasjonalbiblioteket i Mo i Rana. For i Mo i Rana la man jo ned alt som var skapt i byen, ikke sant? Hva gjør man da med Mo i Rana? Kan vi gjøre noe? Det var liksom en ordre til alle i regjeringen: Er det noen som har ideer til næringsvirksomhet? Jo, jeg hadde det. Det hadde i alle år vært snakk om å få et nytt nasjonalbibliotek, og da foreslo jeg at det kunne ligge i Mo i Rana. Og det ble resultatet. Langslet var veldig imot det, for dette var distriktpolitikk i stedet for å gjøre det eneste fornuftige og rasjonelle, som var å legge det i hovedstaden. Men det ble Mo i Rana, og det er blitt en kjempesuksess. De har masse arbeidsplasser, jeg husker ikke hvor mange de har nå, men jeg var der under EU-kampen, og da ble jeg mottatt som en liten helt der. Det er det ikke mange steder jeg blir, men akkurat der var de veldig fornøyd med noe som jeg hadde gjort. Og det var utrolig fornuftig å legge det dit, de har arkiver inni fjellet, og de lagrer alt dette, så det er kjempebra.

Det andre jeg gjorde, var også å flytte lisenskontoret til NRK til Mo i Rana. Det ligger nå i der i all hovedsak, det er også noen mennesker på Marienlyst, men de fleste er i Mo i Rana, alt dette med å sende ut og så videre skjer derfra. Mo i Rana i dag er jo et levende lokalsamfunn så langt jeg har skjönt det, og det bidro vi til gjennom dette.

På kulturområdet – jeg har en oversikt over alle de forskjellige områdene, jeg har skrevet det her. Jeg kan legge den igjen, og her står det hva som har fått mest økning: Billedkunst hadde fått 67 prosent, ser jeg, reelt altså. Kulturbygg hadde fått 141 prosent, det var det meste, filmformål 29, bibliotek 31, museer hadde bare fått 16, ser jeg her, arkiv 17, eller museer var kanskje 19, ja. Teaterformål, jeg kommer jo fra teater, hadde fått 17, det var jo ikke så mye. Egentlig var det veldig mye, men det var likevel ikke så mye som mange andre.

Lange: De hadde vel en god del fra før?

Bakke: Eksakt, de hadde jo det. Det som kom inn der, var Det Norske Teatret. Det ble åpnet i den perioden, og det koster jo mer å drive et nytt, stort og moderne teater.

Lange: Ja, dette vitner vel også om en styrking av det jeg vil kalle tradisjonelle kulturområder, i forhold til det som hadde vært en trend med utvidelse av kulturbegrepet. Var det en bevist dreining fra din side?

Bakke: Med det utvidede kulturbegrepet, hva tenker du på da?

Lange: Da tenker jeg på idretten som en del av kulturen.

Bakke: Idretten, ja. Fotballtippingen hadde jo finansiert alle slags idrettsbaner og parker utover landet. Vi hadde hatt en ordning som også hadde spilt en kjemperolle for kulturen. For kulturbygg kunne du også få fra tippingen, så da kan du ha sånn *mehrzweckhäuser* som de kaller det i Tyskland, så det var veldig godt ivaretatt. Det er mulig at det er mer penger nå, men prosentvis har jeg lyst til å se om det i en sånn kort periode har økt så mye.

Lange: Så disse to områdene som vi har snakket om nå, medier og kultur, var områder hvor du mener at det skjedde mange viktige og positive ting i din periode?

Bakke: Det skal jeg si.

Lange: Hvis vi da sier at det tredje området, er det som har med vitenskap og høyere utdanning å gjøre, så er det blitt beskrevet som et område du ikke interesserte deg spesielt for.

Bakke: Bare tull, bare tull. Jeg har ikke akkurat de tallene der, men det kan dere jo bare lese i budsjettene. Før de hadde det blitt kuttet også under Willoch, ikke sant? Det er dessverre sånn at hvis du skal gi skattelettelse og bruke mindre penger, så må det gå utover noen. Jeg så her et sted at vi hadde en fem prosent realvekst, altså over prisstigningen. Vi kom med en forskningsmelding, som Hernes-utvalget fulgte opp. Det ble laget en ny universitetslov som var ganske revolusjonerende. Før hadde vi en lov for hvert enkelt universitet og hver enkelt

høyskole, det var lov om Norges Landbrukshøyskole, lov om Norges Handelshøyskole, loven om ditt og loven om datt. Alt dette kom nå i én lov. Universitetene eller de høyere læreranstaltene fikk et mye større selvstyre, før det var det regjeringen som utnevnte professorer. Nå ble alt overlatt til universitetene og høyskolene selv. Dette var en revolusjonerende endring i hele det systemet så langt jeg kan begripe. I en av debattene var Willoch veldig skeptisk til det der, for han mente at ifølge Grunnloven har jo embetsmenn et spesielt vern, ikke sant? Og når prosessorene ikke lenger skulle utnevnes av regjeringen og da per definisjon ikke lenger være embetsmenn i Grunnlovens forstand, så ble deres stillingsvern svekket ifølge Willoch. Det var betenkelig fordi deres oppgave jo er å være kritisk til det bestående, også til myndigheter, og dette ville kunne svekke deres funksjon, slik at de ikke lenger ville tørre å være så kritiske til staten, regjeringer og myndigheter, fordi de ikke lenger hadde det stillingsvernet som Grunnloven tidligere hadde gitt dem. Nå vet jeg ikke om noen har blitt sagt opp på det grunnlaget siden den gang (latter). Men det er bare å lese det, for dette var Willoch veldig bekymret for faktisk.

Vi økte bevilgningene, jeg har ikke akkurat de tallene, for dem hadde jeg ikke for hånden. Men hvis noen finner dem, så vil dere se at det skjedde en veldig økning i bevilgningene, og dette var i en periode med innstramninger må man huske. Så jeg skammer meg ikke over det. Det er jo alltid noen som vil ha, som synes at det bør være enda mer. Når det gjelder studentene, innførte vi en ordning med inntektsavhengig tilbakebetaling, som jo også høyresiden – jeg vet ikke om de stemte imot, men de var i hvert fall veldig bekymret. Det gikk ut på at vi innførte en ordning med at man skulle bare betale 6 prosent av sin bruttoinntekt det enkeltåret, ingen skulle betale mer til Lånekassen. Det var for at det ikke skulle bli så stor belastning, særlig i en etableringsfase, hvor man skulle skaffe seg hus og fikk barn og mye rart, ikke sant? Så det var en utrolig viktig reform. Jeg husker nå at vi også innførte noe som het hovedfagsstipend. Det ble innført av meg – når jeg sier av meg, så høres det veldig dumt ut, men regjeringen foreslo det på min anbefaling. Og vi fordoblet faktisk antall stipendiater ved universiteter og høyskoler, så det var ikke så dårlig.

Danielsen: Begrepet studentopprør blir jo brukt i forskjellige sammenhenger og må knyttes til forskjellige år. Det er vel mange generasjoner av norske studenter som har vært med på minst ett sånt.

Bakke: Riktig (latter).

Danielsen: Men våren 1987 så var vel, i alle fall i Bergen, men også andre steder i landet, noen av de største studentdemonstrasjoner på veldig lang tid.

Bakke: Ja, riktig.

Danielsen: Så, jeg vet ikke – det var vel ikke bare rettet mot regjeringens politikk, men også mot institusjonenes politikk når det gjaldt både ressursbruk, adgangsregulering og sånne ting, men hvordan?

Bakke: Jeg kan ikke huske alle detaljer om det, men da må du huske på at våren 1987 hadde regjeringen sittet knapt et år og lagt fram ett budsjett, og den situasjonen var i hvert fall skapt gjennom alle årene under Willoch. Jeg leste også om igjen det innlegget jeg holdt i Stortinget da, og jeg sa at det er veldig rart at de som protesterer nå, ikke protesterte da mot den nedskjæringen som skjedde under Willoch. Nå skjer det jo en økning, men det er selvfølgelig ikke slik at vi kan rette opp alt som skjedde galt under Willoch. Nå snakker jeg litt sånn polemisk. Vi kunne ikke rette opp det gjennom ett budsjett, av en ny regjering som hadde kommet til fordi den økonomiske politikken under den forrige regjeringen kjørte landet, etter deres eget utsagn, på kanten av stupet. Man kunne ikke forlange at vi da i løpet av ett år har rettet opp alt det gjerne som hadde skjedd før oss.

Jeg husker at en gang jeg var i Stortinget, så hadde de krabbet opp på publikumsgalleriet, en hel masse. Så skulle jeg svare i spørretimen, men så var det skjedd en forandring der. Du svarer jo da, i hvert fall i gamle dager, litt for andre statsråder som ikke har anledning til å være til stede, og da får du også gjerne svare på dine egne spørsmål samtidig, så du skal få slippe å sitte der hele dagen. Da skulle jeg svare for en som sto foran meg på lista, jeg var jo nesten sist, men så skjedde det i hvert fall at jeg kom tidligere enn man hadde regnet med. Så de hadde med seg et svært banner som de hadde tatt ut fra publikumsgalleriet, men da var jeg for lengst gått. Det var en eller annen protest mot meg, så det var litt fiasko sånn sett (latter).

Nei, så de objektive tallene taler for seg selv. Det er bare å gå til budsjettene og se hva vi gjorde, og hva vi foreslo av lover og endringer. Det var meget bra, vil jeg påstå.

Lange: Men samlet sett var det en innstramning som du sier, som i ettertid er blitt kritisert for å ha vært for sterk. Hva er din vurdering av det?

Bakke: Ja, det vet jeg ikke. Jeg har ikke analysert det, det er ikke lett underveis, men det er mulig at man kunne. Ja, i utgangspunktet var det dramatisk, men jeg har ikke lyst til å – jeg vet ikke.

Danielsen: Nei, så du legger vekt på den situasjonen dere opplevde, som preget av å være på kanten av stupet?

Bakke: Ja.

Lange: Ja.

Bakke: Det var jo det.

Lange: At det var det som var hoved[Utydelig 38: 06].

Bakke: Ja, og når du da har en import og et privat forbruk som har vokst utover alle grenser, og hurtig, så hva kan du gjøre? Du må jo redusere det uansett, det er ikke noen annen metode som jeg vet om.

Danielsen: Men dette er jo ting som kommer i forlengelse av din periode som statsråd, for den nye universitetsloven ble vedtatt, hvis jeg husker riktig, da du fortsatt var statsråd, men så ble den ikke satt i verk før –

Bakke: Det er sikkert riktig, det var vel i ni-

Danielsen: Før Steensnæs hadde overtatt.

Bakke: Ja, det var vel i 1989, tror jeg.

Danielsen: Ja, og du la vekt på at man hadde en felles lov for alle universiteter og høyskoler.

Bakke: Det var ett av de grepene som ble gjort. Det var vel også anbefalt av Hernes, vil jeg tro?

Danielsen: Ja, så vidt jeg husker. Men baksiden av det, noe av det som det var mye kritikk mot fra både studentmiljøer og andre deler av universitetsmiljøet i forlengelsen av dette, var jo den store debatten om målstyringen av universitetene, om måten å tenke styringen av universitetene på, som i alle fall prinsipielt ble knyttet til omleggingen av styreform som lå i den nye universitetsloven. Jeg vet ikke om du har noen tanker det?

Bakke: Det som vi ville, og som jeg la vekt på – det har man jo holdt på med helt til nå, ikke sant? Det er jo litt mot bedre vitende. Norman var leder av det utvalget, og en av de tingene de pekte på, var jo at man kunne spare et tosifret milliardbeløp, hvis man bare kunne få litt orden på universitetene og høyskolene, så folk brukte tiden til det de egentlig var der for. Unyttig tidsbruk tror jeg utvalget kalte det. Det er jo selvfølgelig også et poeng. Jeg kan ikke huske at det var noe mål i det derre – men jeg har ikke lest den loven nå, det er jo tross alt 20 år siden. Men det som jeg husker vi la veldig vekt på, var at vi skulle prioritere undervisning mer. Akademisk karriere var jo utelukkende knyttet til såkalt vitenskapelige arbeider, mens den gode foreleser – det ga ingen karrierevei, ikke sant? Det vi la vekt på, og det husker jeg veldig bestemt, var at vi sa at her må vi få en endring slik at pedagogiske kvalifikasjoner teller – tross alt er det en ganske viktig oppgave for universiteter å undervise nye studenter. Selv om det første er viktig, er dette også en viktig oppgave. Noen vil til og med påstå at det er enda viktigere kanskje, men i alle fall må folk som er gode pedagoger, også regnes som kvalifiserte til høyere stillinger i universitetssystemet. Man må ikke bare se på hvor mange artikler i vitenskapelige, anerkjente tidsskrifter vedkommende har publisert, og at det er det som avgjør om du får opprykk eller ikke. Det mener jeg fortsatt er veldig viktig. Jeg vet ikke hvordan dette gjøres nå, men det vil jeg påstå er et riktig prinsipp.

Myhre: Jeg vet ikke om det passer å gå litt tilbake til medier nå?

Bakke: Kom igjen.

Myhre: Så gjør vi oss ferdige med det. Du var statsråd i to perioder med start med nøyaktig ti års mellomrom.

Bakke: Nesten.

Myhre: Ja, nesten så å si.

Bakke: Den ene var i januar og den andre i mai.

Myhre: Ja, ikke sant, 1976 og 1986. Avstanden der er akkurat den perioden vi har fokusert mest på, kanskje med urette, kanskje det meste skjer på 90-tallet, men nok om det. Men det å være politiker – politikkenes betingelser har vi vært inne på, men politikkenes betingelser når det gjelder mediene, hva vil slå deg som den største forskjellen – hvis det er noen – på din første og din andre periode i regjeringen?

Bakke: Det var jo ikke noe, det der medienes situasjon på slutten av eller siste halvdel av 70-tallet var ikke en aktuell problemstilling.

Myhre: Nei, jeg tenkte ikke på din mediepolitikk, men på hvordan mediene former din politikk og din rolle som politiker.

Bakke: Dere har noen spørsmål om hvordan aviser og medier fokuserer og sånn – ja, riktig, nå er jeg med. Du – NRK har digitalisert radioopptakene, de har jo digitalisert det meste, og det har de der oppe i Trondheim. Da jeg var der i fjor høst, hadde de satt sammen noen intervjuer, ikke så mye, men en del av meg. Blant annet hadde de intervjuet meg da jeg ble handelsminister i januar 1976, og da bruker man *De*-formen.

Myhre: Ja, ikke sant.

Bakke: Og det så jeg også i et intervju: ”Ja, hvordan mener *De*, Bakke?” og så videre. Jeg tror til og med når du har kommet på slutten av 80-tallet, så ville aldri noen finne på å skrive *De* eller si *De* i noe intervju, verken i etermedier eller i trykte medier. Så det skjedde en veldig forandring. Men det er kanskje ikke det du er mest opptatt av, du er mest opptatt av hva man fokuserer på?

Myhre: Jeg vil si at en endring i form, ikke bare fra *De* til *du*, altså en intimisering, men også hvor rask man er, eller hvor lang tid og en masse sånne ting – endrer det også innholdet på noen måte?

Bakke: Ja, det vil jeg påstå.

Myhre: Hvordan?

Bakke: Det er klart at mediene etter hvert fikk en veldig – den politiske journalistikken, det er vel han storoksen som fikk æren for å ha – hva?

Lange: Arve Solstad.

Bakke: Arve Solstad i Dagbladet, ja. Dagbladet fikk innpass i og opplysninger og sånn fra hemmelige eller lukkede møter og revolusjonerte den politiske journalistikken. Det er i hvert fall blitt ettertidens sannhet, og det var vel mye riktig, tror jeg. Tidligere hadde man mer respekt, men det er kanskje ikke helt riktig. Hvis du leser noe av det som Handels- og Sjøfartstidende skrev om meg i lederene da, så vil du søren meg si at det var ikke mye respekt, nei. Så jeg vet ikke. Det er kanskje slik at den utviklingen skjedde mer etter 80-tallet enn mellom 70- og 80-tallet, hvis du tenker på dagens situasjon.

Myhre: Akkurat. For det var omkring 1980, hvis vi holder oss til avisene, at de går over fra å være nokså partibundet, til dels formelt, til ikke å være det.

Bakke: Jo da, det er klart at det hadde sin betydning i en viss utstrekning, men det tok nok tid. Det skjedde gradvis. Da jeg startet i politikken, var alle aviser definert i forhold til et parti, Aftenposten var Høyre, Bergens Tidende Venstre, Arbeiderbladet Arbeiderpartiet. De var helt klare, og du ville aldri i noen av de avisene skrive noe som var negativt om det partiet du skulle representere. Man snakket om Høyrepressen og A-pressen, ikke sant? De store distriktsavisene var jo Venstre. Så det er klart at dette har det skjedd, men jeg kan ikke si akkurat når og i hvor stor grad. At det har skjedd der i noen år med endring, kan vi være enige om, ja.

Danielsen: Jeg bare tenkte på at i din andre periode var det sånn at ris, men også for den saks skyld ros kom fra mer uventede hjørner enn det ville ha gjort ti år før.

Bakke: Nei, gjorde det det da? Du fikk jo av og til ros fra borgerlige aviser, for å bruke det ordet. Men jeg kan ikke si så mye om det, tror jeg.

Lange: Det man ellers ofte legger vekt på, er jo at mediene spiller en mye større rolle når det gjelder å sette dagsorden. Det blir en forskyvning mellom den utøvende politiske makt og pressen, i retning av at pressen setter rammene for hva politikerne kan få gjort.

Bakke: Ja, til en viss grad er jeg enig i det. I dag setter de jo veldig masse – hvis du får en sak som de velger å slå opp veldig mye, styrer jo det ofte den politiske prosessen en del.

Lange: Men opplevde du den typen påvirkning?

Bakke: Som jeg sa: Det som var problemet for meg da, var at veldig mange aviser var engasjert i radio. De ønsket å drive radio, de var aktører, og det mener jeg veldig klart påvirket deres dekning av de spørsmålene i sine aviser. Og slik ble de ofte overdrevent kritiske til alt jeg sto for og gjorde, fordi de ikke fikk gjennomslag for sine ting. Så det mener jeg var et problem rett og slett, og det er uheldig at aviser har den type næringsinteresser eller hva man ønsker å kalle det, som på en måte påvirker deres journalistiske dekning, kanskje aller mest i kommentarer, lederartikler og slike ting. Dette var veldig fremme i den perioden da alt dette lå og fløt, ikke sant? Nå har dette fått sin form, men da hadde det ikke gjort det, og dermed var alle ute etter å prøve å fremme de interessene de hadde.

Lange: Men ikke når det gjaldt å sette dagsorden ellers, når det gjaldt hvilke temaer som du var nødt til å håndtere, som du ikke hadde tenkt å legge så stor vekt på, men som på en måte ble brakt opp på grunn av en form for pressekampanje eller dagsordensetting?

Bakke: Nei, jeg tror ikke det. Jeg skal ikke avvise at det kan ha vært slik, men jeg kan ikke huske noe nå av ting som jeg måtte –

Lange: Det faller vel for så vidt inn i det bildet du ellers gir, om at endringene ikke har vært så dramatiske som mange andre mener de har vært. For deg fortøner dette seg mer som en gradvis og lite dramatisk politisk endring?

Bakke: Jo, det er godt mulig at det var, ja.

Myhre: Jeg tenker på at over tid må statsrådene nå oftere og oftere opptre. De må svare på spørsmål og stille opp for mediene.

Bakke: Det måtte jo vi også, du må svare på spørsmål i spørretimen.

Myhre: Ja, jeg tenkte ikke nå på Stortinget, men på mediene.

Bakke: Nei, men det er jo –

Myhre: Men utviklet det seg mye i din tid? Får man flere medier, så var det flere spørsmål?

Bakke: Nei, det var nok i farta da også, ja.

Myhre: Det kommer senere kanskje?

Bakke: Nei, det var i farta. Men vi måtte jo stille, vi vet jo at spørsmål i spørretimen er veldig ofte diktert ut fra hjemlige behov, og så får representantene markere seg og vise at de gjør noe nyttig på Stortinget. Det å stille spørsmål i spørretimen om lokale saker er jo den måten man ofte bruker for å skaffe seg oppslag i lokale medier. Så vidt jeg har forstått, har de i en periode hatt spørretime bare annenhver uke, men nå skal de gjeninnføre hver uke. Men vi måtte stille i spørretimen hver uke, og nesten hver gang var det spørsmål.

Myhre: Jeg tenkte mest på mediene, fordi Stortinget har mer [utydelig 51:56/51:57] –

Bakke: Mediene spiller med der, ikke sant? I hvert fall lokale medier gir oppmerksomhet til representanter som stiller spørsmål, og det blir ofte spurt: ”Ja, hva har du gjort for oss? For vårt fylke?” ”Ja, jeg har stilt spørsmål om det og det og det.”

Lange: Men det er vel ellers et faktum at man i den moderne medievirkeligheten må stille opp i tre-fire programmer for å diskutere en sak.

Bakke: Det måtte ikke vi da.

Lange: Mens man tidligere kunne gjøre det i ett.

Bakke: Du må huske på at da jeg var statsråd siste gang til og med, så var det bare én TV-kanal. Jeg hadde av og til lokalradioer som var opptatt av noe, men nå er det jo enormt, ikke sant? Det er de samme folkene som debatterer med hverandre fire ganger samme dag – i radio og fjernsyn. Og det blir jo litt komisk.

Lange: Men det innebærer at du plasserer denne endringen etter din tid som minister?

Bakke: Det kan man si.

Lange: Da tror jeg vi skal ta en liten pause, før vi tar siste del kanskje, knyttet til –

Bakke: Siste bolken, er det det?

-----Pause-----

Lange: Skal vi da gå over til et felt vi har styrt utenom, nemlig din tid som handels- og skipsfartsminister?

Bakke: Ja.

Lange: Fra 1976 til 1979. Kanskje vi skulle begynne med skipsfarten?

Bakke: Gjerne det.

Lange: For den kom inn i en nokså alvorlig krise.

Bakke: Korrekt.

Lange: Mens du satt som minister.

Bakke: Ja.

Lange: Det kunne være interessant å få høre hvordan du som minister opplevde denne krisen og utviklingen av den.

Bakke: Ja, som du sier, var det en krisesituasjon. Verdien av tonnasje falt dramatisk. Utredningen av dette var i grunnen satt i gang før meg. Ideen var at hvis vi ikke gjorde noe, ville en rekke rederier ha blitt tvunget til å selge sin tonnasje til spottpris som det het, og det mente man ut fra et nasjonalt synspunkt ville være veldig dumt. Det var bakgrunnen for Garanti-instituttet som ble opprettet for skip og borerigger. Det skulle sørge for at rederiene kunne få kreditt så de kunne greie seg gjennom krisen, til man etter noen år, jeg tror man regnet tre–fire år, igjen ville komme over på tørt land – ikke i bokstavelig forstand da – slik at man kunne drive videre og ha tonnassen intakt mer eller mindre. Det var ideen bak det.

Lange: Var dette en tankegang som hadde en parallell til motkonjunkturpolitikken med å bygge en bro over en konjunkturkrise?

Bakke: Ja, det kan man sikkert si, absolutt.

Lange: Slik at det som var ditt perspektiv på det, var rett og slett en slags nødhjelp da?

Bakke: Ja, det kan man godt si.

Lange: Når det gjaldt skipsfartsnæringens posisjon og betydning mer allment, så var vel den også under endring i denne perioden på grunn av oljeaktiviteten, eller perspektivet på den oljeaktiviteten som ville komme? Eller var fremdeles skipsfartsnæringen en så sentral næring at man –

Bakke: Når det gjaldt valutainntekter, tror den sto for 8–9 prosent av bruttonasjonalproduktet, var det ikke det?

Lange: Jo, den var ca. 10 prosent i 1965.

Bakke: 10 prosent. Ja, du kan dette bedre enn meg. Det var jo en viktig næring, og den sto sterkt i opinionen, det er ingen tvil om det.

Lange: Men hvordan sto den i forhold til departementet eller dens representanter? Rederiforbundet som det nå heter, hadde jo en sterk posisjon som lobbyist. Kan du si noe om hvordan du opplevde det da du kom til departementet?

Bakke: De var jo ikke noe glad i meg, selvfølgelig. Jeg husker at Hilmar Reksten insisterte på å få komme i departementet og snakke med meg under fire øyne. Ja, tenkte jeg, det kan jo være interessant å høre. Og det var en interessant samtale fordi han skulle jo smigre meg. Du har jo greie på økonomi, sa han, det har jo ikke Per Kleppe og sånn (latter). Men jeg fikk vite at han hadde uttalt senere at jeg var det han kalte en ytterst farlig guttunge.

Lange: Kan du si hva han la vekt på da?

Bakke: Ja, det var vel litt sånn mine tanker om både det ene og det andre, går jeg ut fra. Jeg kan ikke i detalj huske, jeg laget ikke noe referat fra den samtalen, så jeg har det ikke dokumentarisk. Men Rederiforbundet var ikke noe glad i meg, de var ikke det, til tross for at jeg jo gjorde mye for dem. På den tiden la vi kanskje litt mer vekt på sjøfolkenes interesser og hensyn. Vi hadde en ny lov om arbeidstiden til sjøs, og den var de ikke så glad for, selvfølgelig. Men jeg så akkurat her, det var en eller annen som var sitert i Sjøfartstidende, eller fra det holdet, og som ga en ganske rosende omtale av hva som hadde skjedd i den perioden – det var etter jeg hadde gått av, i 1979. Det var nokså annerledes enn det de mente hadde vært fokuset for tidligere handels- og skipsfartsministere. Men vi fikk jo dette Garanti-instituttet, som garanterte for en del milliarder. Og noen av dere spurte innledningsvis hvordan jeg ville se på det i dag. Det er vanskelig å si, men det som skjedde, var at når det gjaldt borerigger, eller borefartøyer heter det kanskje, så tapte vi ikke en krone på dem. Men vi tapte en del penger på de andre, ja.

Lange: Ja, men det er vel en slags dobbelposisjon, hvor man på den ene siden fra kretser som er representert i vårt materiale, underkjente skipsfartsnæringens betydning –

Bakke: Ja, eller man mente at den var overdrevet.

Lange: I hvert fall mente at den var –

Bakke: Jeg husker det.

Lange: Og på den andre siden de som mente at det ble gjort for lite.

Bakke: Ja.

Lange: Opplevde du en slags krysspressituasjon mellom den typen holdninger?

Bakke: Jeg mener å huske at vi skrev noe der om at skipsfarten ville fortsatt være viktig, men den ville ha mindre betydning enn den hadde hatt før. Hvis vi tar Garanti-instituttet, var det to partier som stemte imot. Det var SV og Fremskrittspartiet, men fra helt forskjellige ståsteder. SV gjorde det fordi de ikke var noe glad i rederne, de mente at man ikke skulle subsidiere rederstanden, slik de oppfattet det. FRP stemte imot av liberalistiske grunner – at staten ikke skal blande seg inn i næringene, der må markedskreftene få lov å operere fritt, ikke sant? Så det var ut fra to ulike tilnæringsmåter at de stemte imot. Ellers var alle partier enige om det, og de var enige om utvidelser av rammen.

Det var diskusjon i forbindelse med Reksten, han var jo veldig framme da. Men det ble presisert at det ikke var Reksten som person vi skulle støtte, det var for å bevare de skipene som var i Reksten-rederienes eie. De skulle ikke bli solgt for billig slik at man dermed på en måte delte ut nasjonale verdier. Dette var jo før alt omkring Reksten var klart, han var oppe i en rettssak etterpå, hvor han stort sett ble frikjent. Etter den rettssaken og etter at han var død, ble det jo klarlagt at det var nok mye mer snusk enn det man hadde ment, han var skyldig da egentlig.

Så skjedde jo det at vi på et visst tidspunkt fikk reforhandlet, for hva slags betingelser skal du sette? Jo, det har å gjøre med hvilken tidshorisont du legger til grunn, ikke sant? Der hadde vi en såkalt ekspertgruppe som skulle definere tidshorisonten, og da den ble forlenget, reforhandlet vi faktisk en del avtaler. Det var ikke Rederforbundet noe spesielt happy for, men vi sparte utrolig mye penger på det. Vi har aldri fått noen særlig kreditt for akkurat det, men

det var faktum at vi gjorde det. Kanskje en milliard eller noe der omkring tror jeg vi regnet det til, og det var en del penger den gangen. Så ble det jo en del tap, så skulle regningen betales, og da ble det også mistillitsforslag på det i Stortinget.

Lange: Ja.

Bakke: Til det har jeg å si at ut fra at det måtte være en ganske rask behandling, kom ingen med noen kritikk av den. Riksrevisjonen hadde aldri noen kritikk. Jeg var helt sikker på at da man skulle begynne å gå etter i dette, ville man sikkert finne tilfeller, for vi hadde unnlatt mange byråkratiske mellomledd i den behandlingen, det skjedde ofte når vi skulle godkjenne. Jeg hadde to medarbeidere som jeg stolte på, de var lenger nede i systemet. De kom inn til meg, og så drøftet vi det og trakk –

Lange: De konkrete avtalene om hvilke –?

Bakke: Ja, det var et styre, men vi måtte godkjenne det. Det var et styre for Garanti-instituttet, og de måtte jo behandle dette først. Men for at vi skulle gå med på det, måtte vi godkjenne det. Og da tenkte jeg at her skal – det var vel noen og sytti avtaler, var det ikke det?

Lange: Ja.

Bakke: Så at man her ville finne eksempler på tilfeller der det hadde gått litt for fort i svingene, og man kunne kritisere at det ikke var en grundig nok risikovurdering – det var jeg helt overbevist om, det ville man sikkert finne. For det er jo nesten aldri slik at man ikke kan finne noe å kritisere hvis man er veldig fokusert på å finne noe å kritisere, og særlig når vi gjorde det så ubyråkratisk. For det lå i sakens natur at vi måtte gjøre det slik. Men de fant ikke ett tilfelle å kritisere, og det syntes jeg var ganske bra. Og de partiene som liksom skulle stille mistillitsforslag, hadde selv vært innforstått med dette, vi hadde til de grader lagt frem for Stortinget at dette var veldig risikofyllt – her tok man en sjanse. De gikk inn i det med åpne øyne, så jeg mener det var helt feil. En fra Høyre sa jo til meg etterpå at dette er politikk, dette har ikke noe med deg å gjøre, men her har vi sjansen til å drive litt politikk mot Arbeiderpartiet.

Lange: Ja. Kan du si litt om hva som gjorde at denne saken var gunstig å drive politikk på?

Bakke: At vi hadde tapt så mye penger.

Lange: Ja.

Bakke: Ja, staten måtte betale, staten måtte bevilge penger. Her har Arbeiderpartiet rota bort x antall milliarder, det var vel flere milliarder, jeg husker ikke detaljene. Her har de ikke gjort skikkelige vurderinger, og her man ikke tatt nok risikovurderinger og sånn. Men de som har jobben med å gjøre denne typen kontroll, altså Riksrevisjonen, de fant ikke noe galt.

Lange: Så dette var en av de sakene som gikk inn i den politiske kampen om statens rolle og statens engasjement?

Bakke: Dette var etter jeg hadde blitt kulturminister vel å merke.

Lange: Det er jeg klar over.

Bakke: Jeg fikk mistillit som kulturminister på noe som jeg da angivelig skulle ha gjort feil mens jeg var handelsminister ti år før. Det er ganske spesielt det – og historisk, tror jeg.

Lange: Så du oppfatter dette som en del av oppgjøret med motkonjunkturpolitikken?

Bakke: Nei, det var en mulighet til å få frem noe negativt om Arbeiderpartiet, det var et ledd i det. Det hadde ikke noe med motkonjunkturpolitikken å gjøre, men at her kan vi få frem noe negativt om Arbeiderpartiet, ikke sant? Det var et ledd i den politiske striden, det var sånn det var. Det hadde ikke noe å gjøre med motkonjunktur eller ikke motkonjunktur.

Lange: Likevel var det vel en sak som hadde tilknytning til den siden ved Arbeiderpartiets politikk som dreide seg om næringsstøtte og statlige inngrep?

Bakke: Jo, bortsett fra at alle hadde vært enig, unntatt Fremskrittspartiet og SV, men SV stemte ikke for mistillit.

Lange: Men det var vel også ganske sterk oppslutning om motkonjunkturpolitikken da den ble iverksatt i starten –

Bakke: Jeg vet ikke om Høyre var så glad i de pakkene, men Garanti-instituttet var enstemmig. Det var foreslått av Skånland-utvalget, og mens vi delte ut garantier, var det aldri noen som var uenig.

Lange: Nei, men det kan da også tolkes slik at man i perioden som fulgte, altså innpå 80-tallet, hadde en politisk konjunktur som gjorde det lett å henge seg opp i eller å bruke denne typen saker, fordi det var en del av en liberal kritikk av det sosi–

Bakke: Nei, jeg tror du tar feil der, i den forstand at hvis en regjering har gjort noe eller hatt ansvaret i en periode og det oppstår store tap, så sier man at her har vi en sjanse til å få frem noe negativt om regjeringen, uansett de politiske greiene rundt det. Det er en ren refleks på at her har regjeringen tapt, eller her har det oppstått noen tap eller et eller annet sånt. Så her må vi kritisere regjeringen for det, i dette tilfellet meg.

Lange: Og det uavhengig av om det var enstemmig?

Bakke: Helt uavhengig, vil jeg mene.

Lange: Det er en interessant observasjon. Hvis vi da går videre til den andre og påfølgende saken innenfor dette feltet, så er det skipseksportkampanjen.

Bakke: Yes.

Lange: Den hadde en litt annen profil, men den hadde jo det samme utgangspunktet, i den forstand at den hadde skipsfartskrisen som bakgrunn.

Bakke: Ja, helt korrekt. Det var en masse verft som ikke fikk noen ordrer lenger fordi det var skipsfartskrise, det var ikke noe å frakte eller inntekter å hente. Da bestilte ikke rederiene skip, og så sto de der da. Hva gjør vi med det? Jo, kanskje kan vi få noen utviklingsland til å kjøpe skip, de er jo interessert i å bygge ut sin flåte og ta over en del mer av fraktene som de ellers må betale andre for. Det var bakgrunnen for den skipseksportkampanjen.

Lange: Den var en slags blanding av egeninteresse og utviklingshjelp?

Bakke: Nei, ikke noen blanding, det var kun egeninteresse.

Lange: Det var kun egeninteresse?

Bakke: Ja, selvfølgelig.

Lange: Og det ble den også presentert som?

Bakke: Ja, men man sa at man håper at dette kan være nyttig for disse landene. Hvis de får skip, så kan de begynne å tjene inn og betale tilbake dette lånet, for det var delvis subsidier og delvis lån. Men det er klart at det var ikke noe som var satt i gang av hensyn til utviklingslandene – de kunne forhåpentligvis få en fordel av det – men hele ideen var å skaffe jobber til verftene, det er klart. Nå ble det etterpå diskusjon om hvor man skulle ta pengene fra. Det var jo ment å komme i tillegg, og ikke være en del av det ordinære utviklingsbudsjettet. Men det var jo sånn at man var interessert i å ha høyest mulig prosent i utviklingshjelp, så hvis man fulgte reglene – derfor hadde man NORAD inne i bildet til å vurdere det en viss periode.

Lange: Hvilke regler er det du tenker på da?

Bakke: Ja, reglene for at noe skal bli definert som utviklingshjelp, det er jo regler for det. Hvor mye utviklingshjelp gir Norge, ikke sant? Hva blir godkjent? Jeg kan ikke huske hvor mye av det som ble godkjent. Men det som skjedde, var at etterpå viste det seg at mange av disse landene ikke kunne betale. Naturlig nok. Det ble jo til slutt sanert på et eller annet tidspunkt, på 90-tallet var det vel?

Lange: Ja.

Bakke: Så var det en periode der det ble diskusjon om det skulle tas fra det såkalte u-landsbudsjettet. Hvordan skulle man vurdere det? Høyre ville ta mest mulig der, mens vi mente det ville være å ta fra andre. Det ble et slags kompromiss at noe ble tatt der, mens det

meste ble tatt utenom. Men det var et tiltak som hadde en eneste funksjon, og det var å støtte norsk verftsindustri, selvfølgelig.

Lange: Og den hensikten ble oppnådd, mener du?

Bakke: Ja, de fikk i hvert fall bygd noen båter (latter).

Lange: Jo, men var det slik at dette også bidro til å opprettholde en kompetanse i skipsbyggingsnæringen, som man siden hadde bruk for?

Bakke: Jeg må innrømme at jeg ikke har fulgt med på hvilke verft som har blitt igjen. De har gått under de fleste av dem, har de ikke det? Men som du sier, var ideen å beholde kompetanse. Og så er det jo sånn at skipsverft ligger langs kysten, de er veldig ofte hjørnesteinsbedrifter der de holder til, så hvis et skipsverft plutselig må legge ned eller permittere alt, så er det jo mange store lokalsamfunn som vil bli lidende, ikke sant? Her var det to veldig klare lobbyister: Du hadde lokalsamfunnene som var sterke lobbyister, og du hadde selvfølgelig Skytøen, som organiserte verftsarbeiderne, ikke sant? Han var ingen smågutt.

Lange: Nei.

Bakke: Så jeg husker det var en gang han ringte. Jeg hadde avslått en søknad, og så ringte han, han hadde jo en veldig dyp bass når han snakket: ”Har du tenkt på hva dette kan bety for din politiske fremtid?” (latter)

Lange: Så her var det mange krefter i spill?

Bakke: Ja, det kan du si.

Lange: Noe av det som denne skipseksportkampanjen hadde som perspektiv, var jo utvikling av eller oppbygning av nye flåter eller styrking av flåter i utviklingsland. Det var vel et kontroversielt tema i forhold til den rederinæringen som holdt til i Norge?

Bakke: Ja, du hadde den situasjonen da med den såkalte UNCTAD-koden, som var førti – førti – tyve.

Lange: Altså 40 prosent?

Bakke: 40 prosent på importør, 40 prosent på eksportør og 20 prosent fritt. Det var veldig proteksjonistisk.–

Lange: En slags gjenoppliving av navigasjonsakten?

Bakke: Ja, du fikk ikke lov til å importere på annet enn amerikansk flagg, ikke sant? Så ideen med UNCTAD-koden ligger jo i navnet UNCTAD. Skulle utviklingslandene gå inn kommersielt og konkurrere, så hadde de ikke noen sjanse til det. Men nå skulle de på en måte få en preferanse på importen, sånn at de kunne bygge opp sin egen flåte i ly av en slik proteksjonisme, kan du godt kalle det. Det var ideen. Så da hjalp vi dem, og da kunne vi godt si at dette er jo veldig bra også for dem.

Lange: Men dette var vel i strid med den frihandelslinjen som man ellers kjørte på i internasjonal handel?

Bakke: Ja, det kan du si, men vi kjørte ikke så mye på den da. Vi hadde på det tidspunktet teko-industrien som vi snakket om tidligere, det var ikke frihandel da, vet du, i vår forstand av ordet. Det var masse proteksjonisme, men –

Lange: Men man arbeidet vel i retning av å øke frihandelsgraden?

Bakke: Ja, man gjorde jo det. Dette er en veldig interessant debatt. Kjenner dere en professor som heter Erik Reinert?

Myhre: Ja.

Bakke: Han har skrevet en bok som kom her i høst, og som ble omtalt over nesten en side i Financial Times, og det er ikke hvert år det er en norsk økonom som skriver bøker som opplever det! Han har jo kjørt veldig på, ikke sant? Det går litt inn på det som er et annet

spørsmål. Verdensbanken og disse har jo stilt krav til utviklingslandene for å gi lån at de skal liberalisere sin økonomi. Og Reinerts poeng er at det ikke finnes noen industriland som har utviklet seg uten at de i en viss periode hadde beskyttelse. Dette er jo økonomisk historie. Vi har gjort det, og alle de landene som nå er veldige frihandelsland, har bygd opp sin industri i ly av en beskyttelse. Det er ingen land som har blitt rike bare på landbruk. Så det at hvis vi nå bare liberaliserer importen av landbruksvarer, så kan de selge det til oss, og så blir de rike som oss – det er bare tull. Det finnes ikke noe eksempel på det. Det er en helt absurd tankegang, men det er jo den som råder. Ja, du kan jo lese Dagens Næringsliv, så har de for eksempel den holdningen, og disse Washington-institusjonene, altså Verdensbanken og Pengefondet, de har jo den samme filosofien. De har påtvunget disse landene det at de skal liberalisere for å få lån. Nå så jeg til min store glede at regjeringen faktisk hadde kuttet i bidrag til Verdensbanken, ut fra det at de mente at disse betingelsene var helt urimelige og ødelegger mulighetene for disse landene til å kunne bygge opp sitt eget næringsliv.

Men du kan si at UNCTAD-koden var et forsøk, det var en proteksjonistisk greie for å gi disse landene mulighet til å bygge opp i dette tilfellet sin egen skipsfart. Så sånn sett var det en ganske god filosofi.

Lange: Jo da, men den var vel ikke populær i norske skipsfartskretser?

Bakke: Ja, den koden var jo der, så de kunne ikke gå inn på de fraktene likevel. Men de ville jo ikke etablere seg i disse landene, det var ikke mulig i noen særlig grad heller. Så deres ønske om å kunne etablere seg ute var jo i mer industriutviklede land, slik at de kunne få del i deres andel av dette.

Lange: Ja, og i den sammenheng ble vel også spørsmålet om adgang for norske skip til å registrere seg ute mykt opp.

Bakke: Ja, det var for å gi dem markedsadgang for å komme rundt de mange – skipsfarten var en veldig proteksjonistisk næring. Men Norge var da en stormakt til havs på tross av at det var veldig proteksjonisme.

Lange: Så dette var bare en bit i et bilde som stort sett også hadde en proteksjonistisk hovedstruktur?

Bakke: Ja.

Lange: Når det gjaldt andre varer, derimot, var bevegelsen i retning av frihandel ganske tydelig og sterk i den perioden du satt som handelsminister.

Bakke: Ja.

Lange: Du har nevnt teko-industrien. Kunne du si litt mer om det problemfeltet?

Bakke: Ja, teko-industrien hadde sin lokalisering ikke minst i Drammensområdet, jeg kom jo opprinnelig fra Buskerud. Så jeg husker vi hadde debatter på fabrikker ved Mjøndalen og rundt der. For det var også snakk om lokale arbeidsplasser, de var på en måte hjørnesteinsbedrifter og hadde masse folk ansatt, masse kvinner, ikke sant? Det var kvinnelige arbeidsplasser som det ikke var så lett å finne ellers. Så var det en stadig diskusjon om å bevare teko-industrien. Selvfølgelig var fagbevegelsens interesser legitime nok, den skal jo ivareta interessene til dem som er medlemmer, altså arbeidstakerne. Så det var en stadig debatt, det var kvoter og greier som vi diskuterte. Det som har vist seg i alle disse tilfellene, er jo at til slutt var det ikke noen teko-industri igjen av betydning.

Vi så på Mo i Rana, ikke sant? Eller du kan se på Kongsberg og Kongsberg Våpenfabrikk, hvordan skal det gå med Kongsberg? Da jeg gikk på skole i Kongsberg, jobbet jo ”alle” i Fabrikken, som det het. Så hva skal skje med Kongsberg? Det har aldri gått så bra for Kongsberg som etter Våpenfabrikken. Det oppsto nye selskaper som er ledende på viktige områder, som våpenteknologi og slike ting. Så alle steder har man greid seg godt. Men det var jo selvfølgelig ikke så lett å se det i utgangspunktet når du mister noe. Du vet ikke hva som skal komme, og du blir utrygg, det er en helt naturlig reaksjon. Og det var det som gjorde seg gjeldende i den sammenhengen også.

Lange: Men din holdning til dette var at det måtte til en omlegging, en liberalisering og en styrt omstilling?

Bakke: Ja, det var det vi gikk for da.

Lange: Og den mener du det var lett å finne oppslutning om også? Det var ikke det som var den store, kontroversielle saken?

Bakke: Nei, det var stadig kritikk av det. Jeg husker ikke alle detaljene, og det må jeg be om forståelse for (latter). Men det var særlig teko, tror jeg, som det var mye debatt om. Det var TV-debatter og greier, husker jeg. TV arrangerte debatt på fabrikken da.

Lange: Men du oppfattet likevel dette som en nokså omfattende omstillingsperiode. Det å beholde de gamle strukturene, som jo hadde vært en måte å argumentere på for eksempel for Garanti-instituttet og for motkonjunkturpolitikken, gjaldt ikke på det området som hadde med annen industri å gjøre?

Bakke: Jeg tror det var to forskjellige ting. Man hadde stadig forhandlinger og skulle trappe tollbeskyttelsen gradvis ned. Det var for å gi en myk overgang – om du vil kalle det det – og det var vi jo for, for vi hadde jo fordeler også. Men når det gjaldt skipsbygging, var det en situasjon som ikke var skapt av manglende konkurransevne i og for seg, men manglende etterspørsel totalt på verdensmarkedet. Vi har jo skipsbygging fortsatt, ikke sant? Vi hadde kompetanse, vi hadde spisskompetanse på visse typer båter og hadde mye rart, men det var ingen som etterspurte båter akkurat i den perioden. Så dette var et tiltak for å bevare en industrigrein, ikke fordi den ikke var konkurransedyktig, noe teko-industrien egentlig ikke var. Nei, den var konkurransedyktig, og den måtte vi bare få over den bølgedalen, så var den i farta igjen.

Lange: Ja, for verftstøtte hadde jo vært en viktig bit av motkonjunkturpolitikken også. Det er de som hevder at støtten til skipsverftene, uavhengig av Garanti-instituttet, også var en hovedbestanddel i hele motkonjunkturpolitikken.

Bakke: Ja, bevarer. Den var fryktelig viktig akkurat den biten, ja.

Lange: Og det er denne politikken som i ettertid er blitt kritisert nokså sterkt, som du også har vært inne på her, av høyresiden i norsk politikk, og som gjennomgående, vil jeg si, er blitt beskrevet som en feilslått håndtering av de omstillingsproblemene. Eller som en del av problemet, og ikke som en del av løsningen i den fasen vi snakker om på 70-tallet.

Bakke: Jeg er ikke sikker på –

Lange: Hvis jeg har rett, er det en fremstilling som har stor gjennomslagskraft. Men du mener at den må være gal likevel?

Bakke: Jeg vil jo kanskje tro at en del av den kritikken er basert på det man kaller etterpåklokskap. Jeg kan ikke huske at Høyre var prinsipielt imot og stemte imot støtten. Jeg er ikke sikker på om de gjorde det. Så det er litt sånn etterpåklokskap når man ser at det kostet noen penger. Hvis vi ser på dagens norske samfunn og vårt næringsliv i dag, vel, var det så galt? Jeg mener: Hva hadde vært bedre om vi ikke hadde gjort det? Jeg er ikke sikker på om det er så lett å kunne påpeke. Man kan kanskje si at i den fasen var dette litt for mye dimensjonert. Det er så lett å si det når man har fasiten, men det er ikke så lett å se det der og da, hvor du skal prøve å avveie en rekke interesser, som alle i og for seg er legitime. Så jeg vet ikke om det er så veldig mye å kritisere egentlig.

Lange: Det høres jo ut som en rimelig oppsummering av din egen vurdering av din tid i de posisjonene vi her har snakket om.

Danielsen: Ja, dere var litt inne på dette som ikke var utviklingshjelp, men bare egeninteresse. Den perioden du satt i Handels- og skipsdepartementet, er jo før man får en egen bistandsminister.

Bakke: Ja.

Danielsen: Det fremgår jo av noe av den skriftlige informasjonen her at enkelte felter som kanskje i dag eller noen år senere ville blitt overtatt av en bistandsminister, kom inn under ditt ansvarsområde. Så jeg lurte på om du kunne si litt om det og om engasjementet når det gjaldt nødhjelp og sånne ting?

Bakke: Utviklingshjelpen var under UD, en del av den. Men det var sånn at for eksempel UNCTAD lå under Handelsdepartementet da. Så på disse UNCTAD-konferansene var det handelsministeren som var regjeringens representant, og det som var den store debatten – det var jo i 1986 – var det såkalte Råvarefondet. Poenget var at prisene på råvarer som utviklingslandene stort sett hadde å selge, gikk stadig nedover i forhold til prisene de måtte

betale på det de måtte kjøpe. Og dette var en utvikling som gikk helt negativt ut fra utviklingslandenes interesser. Så var spørsmålet hva vi kunne gjøre med det. Var det ikke The Common Fund vi kalte det?

Lange: Ja, men det var en del av den nye økonomiske verdensorden som det ble kalt.

Bakke: Ja, den nye økonomiske verdensorden kan du godt si, og det skulle vi diskutere på dette møtet i Kenya. Det var i Nairobi denne konferansen ble holdt. Jeg husker at da kom det interesseorganisasjoner som var engasjert i utviklingshjelp, og sa at Norge må gi 25 millioner kroner til dette Common Fund, det må dere, det må dere forplikte dere til. Det blir litt parallell til i dag da, selv om beløpet, tre milliarder, er litt mer (latter), selv med annen pengeverdi. Så sa jeg ja, jo vi skal gi, vi skal støtte The Common Fund – med 25 millioner *dollar*. Det var fem–seks ganger så mye som utviklingsorganisasjonene hadde bedt om. Det var et ganske formidabelt beløp, og på den konferansen – dette blir litt som jeg forstår nå – var det Norge og Nederland som ble de såkalte ”like-minded countries”. Vi var de som støttet utviklingslandenes krav og ga tilsagn om det som var et betydelig beløp i den sammenheng, vil jeg påstå, 25 millioner dollar. Så ble jo det fondet etablert, men jeg vet ikke om det fikk særlig betydning. Det fikk det kanskje ikke?

Lange: Nei, for da hadde dere vel en sterk tro, som mange i ettertid vil si var litt overdreven?

Bakke: Det er mulig.

Lange: En tro på evnen til å styre verdensmarkedet for råvarer?

Bakke: Ja, det var jo ikke det. Det var på en måte å subsidiere på så de fikk noe mer penger for råvarene sine. Men det var god vilje, og det var uttrykk for holdninger. Norge har jo alltid hatt holdninger, ikke minst gjelder det Arbeiderpartiet og venstresiden, som er pro utviklingsland, ikke sant? Jeg mener at etter den offisielle definisjonen av ODA, Official Development Aid lå vi på 0,92 % av BNP allerede da, og det er faktisk ikke noe særlig bedre vi ligger an nå. Jeg har jo aldri skjønt hvorfor vi ikke kan nå den der ene prosenten. Jeg synes jo det er helt tøysete at vi ikke kan nå den, og jeg mener vi burde ha gitt *mye* mer. Men det er liksom ikke lov å få gjennomslag for det.

Lange: Men den debatten man nå fører, er jo om de midlene man bruker, kan bli anvendt på fornuftig vis.

Bakke: Ja.

Lange: Og den typen subsidiering du snakker om her, var det jo store diskusjoner om var riktig bruk av penger?

Bakke: Ja, alle som er imot utviklingshjelp, sier jo at det bare blir sløst bort – til diktatorer, sier FrP. Det er selvfølgelig eksempler på at pengene ikke er kommet vanlige folk til nytte, det må vi vel bare innse. Er alternativet da å la være å gi noe fordi det ikke er alle som får? Man kan jo prøve å rette opp de tingene som blir gjort feil, men ikke nødvendigvis redusere hjelpen. Vi har jo satt opp et tusenårsmål som er basert på at man innen 2015 skal ha halvert fattigdommen i verden, og det er en rekke andre punkter som jeg ikke i farten kan gjengi. Det vedtok man i år 2000, ved tusenårsskiftet, det var en anledning til å markere seg sånn. En av forutsetningene for at man skulle oppnå det, var jo en markert økning i utviklingshjelpen fra de rike landene, det var en del av løsningen. Men det har man jo allerede konstatert at vi ikke har en sjanse til å nå, for vi øker jo ingenting. Det er jo sånn at man har ment at det er viktig for å gjøre noe med fattigdommen, helse og sånne ting. Vi har vaksinasjonsprogrammet nå, ikke sant? Og der kjører vi vel sammen med Bill Gates, er det ikke han vi kjører sammen med der?

Danielsen og Lange: Jo.

Bakke: Så der er det jo en kombinasjon av privat og offentlig (latter). Jeg mener at vi har et veldig behov for nødhjelp, kan du si, gjennom FN. Jeg har sagt at hvis vi ga ti milliarder – vi har jo nå tjent enormt med penger på økningen i oljeprisen, langt utover det vi har budsjettert med hvert år og regnet med. Det er et enormt ”windfall” vi har hatt på oljeprisen. Så om vi ga ti milliarder, som jo er en del penger, hvert år i lang tid, vil vi ikke bruke opp i nærheten av de pengene som vi har tjent ekstra, ikke det normale, men det som vi har tjent ekstra på den høye oljeprisen, som blant annet utviklingslandene må betale. Men hvis du plasserte de pengene i FNs Nødhjelpsfond, ville det ha en enorm betydning. Og Jan Egeland har jo argumentert for det også og sagt at det vil kunne redde millioner av menneskeliv. Vi kan gjøre det. Jeg må jo virkelig si at alle de pengene vi har, hva skal vi med dem? Så vi kan bruke litt ekstra av det vi

har tjent på grunn av høye oljepriser. Vi kan redde millioner av mennesker i dag som er i den største nød i verden, ikke sant? Mennesker som lever i leire og alt mulig annet, men som FN ikke har penger til. De får ikke mat disse flyktingene. Jeg synes det er så grotesk, unnskyld uttrykket, at vi ikke kan gjøre det, og jeg synes det er så uforståelig når vi har en rødgrønn regjering. Vi har til og med hatt en utviklingsminister og en finansminister fra SV av alle partier! Nei, det kan vi ikke gjøre. Ja, nei, huff.

Lange: Jeg synes jeg kjenner ditt engasjement igjen fra det du selv beskrev var utgangspunktet.

Bakke: Hvorfor blir det ikke noen folkebevegelse for det der, det har jeg ikke skjønt. Hvorfor kommer ikke alle disse organisasjonene, Kirkens Nødhjelp og gud bedre, på banen og stiller opp for det kravet? Jeg skjønner ingenting. Ja, jeg vet ikke om vi beveget oss bort fra temaet nå, men (latter).

Lange: Jeg tror kanskje vi er inne i temaet om hva som er bakgrunnen for den politiske aktiviteten din og hvilke verdier du har forsøkt å fremme. Så for så vidt kan man vel si at vi her er ved avrundingen – at det å være fornøyd med en periode man har vært med på, ikke betyr at man er fornøyd med tingenes tilstand i alle sammenhenger.

Bakke: Ja.

Lange: Så da sier vi takk for –

Bakke: Skal vi ikke snakke mer? (latter)

Lange: Hvis du har ting du gjerne vil ta opp.

Bakke: Dere har jo hoppet over nærbutikkene.

Lange: Ja, nærbutikkene har vi hoppet over.

Bakke: Ja, det står et sted her om hvorfor det ikke ble gjort noe med det. Men vi innførte en støtteordning for nærbutikker, både investeringsstøtte og driftsstøtte for å bevare

nærbutikkene. Det var et ganske betydelig beløp, kanskje førti millioner eller noe sånt til sammen, og det var ganske mange penger den gangen. Vi gjorde altså noe med det, så det er ikke riktig at vi ikke gjorde noe med det, slik det sto.

Lange: Nei, her er det formulert som et spørsmål om i hvilken grad du mener at den innsatsen hadde de tilsiktede resultater. For det er vel litt det diskusjonen går på når det gjelder tiltak som handler om å motvirke de tendensene som samfunnsutviklingen skaper. Der er vi inne på et felt som for så vidt kunne danne grunnlag for en videre diskusjon, nemlig: Hva er hensikten med å gå imot de samfunnstendensene som du ellers sier man må tilpasse seg – i dette tilfellet en modernisering i betydningen sentralisering av detaljhandelen.

Bakke: Ja, det var for så vidt langt på vei utarbeidet av min forgjenger Einar Magnussen. Han var veldig engasjert i dette med å bevare nærbutikkene. Vi kjørte en kampanje som het ”Bruk nærbutikken, så blir den ikke borte” (latter). Det var for å få folk til å handle i nærbutikken. For at den skal overleve, må den ha omsetning. Så hadde vi støttesystem, det var veldig populært og funka svært bra. Noe av ideen var å kombinere, og nå har vi jo fått nærbutikk og postkontor, så veldig mye er gjort, ikke sant? Det er svært positivt for innbyggerne, for det at nærbutikken er postkontor, det gjør egentlig posttjenestetilbudet bedre. Postkontorene hadde jo en begrenset åpningstid og sånne ting, men nå kan du få utført posttjenester i nærbutikkens åpningstid, som er blitt lengre og lengre. Så nedleggelse av postkontor har stort sett vært en velsignelse for mange lokalsamfunn.

Danielsen: Men ellers har det jo skjedd en nokså dramatisk omstrukturering av detaljvarehandelen i retning av større enheter.

Bakke: Ja, det har det med kjeder.

Lange: Mange har opplevd det som en fordel, i den forstand at det har blitt et bredere utvalg av varer. Og det har blitt en oppgradering også i de områdene eller i nærheten av de områdene som ellers har hatt problemer med å opprettholde handelen.

Bakke: Det er en fordel for mange. Men det er ikke en fordel for gamle mennesker som ikke har bil, at det er to mil til nærmeste butikk. Så det er ikke alle som har fordel av det, og folk

flest synes det er kjekt å kunne gå i en butikk i rimelig nærhet for å få kjøpt melk og brød. Og det er litt sånn at vil man ha melk og brød, så kjøper man gjerne litt andre ting også.

Lange: Bortsett fra at bensinstasjonene nå selger melk og brød.

Bakke: Nå har de på en måte tatt over den rollen. Så de har dekket det behovet, og det har jo skjedd en enorm forandring der. Men bensinstasjonene solgte faktisk bensin på den tiden der (latter). Så merkelig det enn kan høres, var det bensin de solgte og ikke så veldig mye annet. I dag er jo bensin en slags biinntekt, nå er det pølser og mat og pizza og alt mulig annet de selger, ikke sant?

Lange: Men igjen er det spørsmål om hvor langt skal man gå i retning av offentlig tilrettelegging, styring eller subsidiering av fenomener hvor samfunnsutviklingen går i en annen retning enn den man kan ønske, ut fra spesielle hensyn om å ivareta svakere gruppers interesser?

Bakke: Det er et godt spørsmål – hvis de interessene blir ivaretatt på en annen måte, og det kan du jo si nettopp til fremveksten av bensinstasjoner. Men på det tidspunktet, i 70-årene, hadde ikke alle mennesker bil. Og dermed var behovet for bensinstasjoner mindre også, ikke sant? Så hele det nettet med bensinstasjoner, det var ikke der. På det tidspunktet var det etter min mening riktig og nødvendig og betydde mye for mange lokalsamfunn å ha en støtteordning for lokalbutikkene. Den situasjonen har vi ikke nå, og da er det ikke behov for en slik støtteordning lenger. Jeg vil ikke si at det har hindret en naturlig utvikling eller vært en bremse på det. Det bidro til at det ble opprettholdt et servicetilbud. For det var ikke så stor omsetning, og derfor sa man at nei, vi kan ikke bygge et sånt supermarked nå, for nå kjøper folk faktisk litt varer i lokalbutikkene sine fortsatt, så det er ikke stort nok kundegrunnlag.

Nå har det skjedd en enorm forbruksvekst, ikke sant, som gjør at folk kjøper mye mer. Så det er ikke noe som tyder på at det har vært noen hemsko for utviklingen av kjøpesenter her i dette landet, for å si det sånn (latter). Det mener jeg det skal bli vanskelig å påvise. Så sånn sett har det ikke hatt noen hemmende virkning for det du kaller en naturlig utvikling – hvis det er en naturlig utvikling. Jeg mener det var en riktig og en god politikk.

Lange: Ja.

Danielsen: Men vi kan gjøre et litt langt sprang. Det står jo nevnt her at du var positiv til å arrangere OL.

Bakke: Ja, riktig.

Danielsen: Ja.

Bakke: Jeg var i Seoul da vi fikk tildelt OL.

Danielsen: Ja.

Lange: Det kunne være interessant å få vite –

Bakke: Vil dere vil vite hvorfor vi fikk tildelt OL, så kan jeg godt forklare dere det, for det har ikke vært fremme før. Men jeg må bare innrømme at hadde vi visst at regningen ble sju milliarder, så er jeg ikke sikker på om jeg hadde gått inn for det.

Danielsen: Det er av de spørsmålene –

Bakke: OL på Lillehammer ble jo en formidabel suksess. Av mange grunner ble det en veldig suksess i Norge fordi vi tok så mange gullmedaljer. Og værgudene var jo hele tiden på vår side, det var et fantastisk vær! Alt gikk riktig der, så kanskje i ettertid kan man si at det var greit å bruke syv millioner på OL.

Lange: Milliarder, da.

Bakke: Unnskyld, milliarder selvfølgelig, sju milliarder på OL. For jeg mente at idretten, og kanskje særlig vinteridretten, betyr så mye for det norske samfunnet, den skaper et samhold, ikke sant? Her har vi en felles greie vi er opptatt av, den har tradisjoner tilbake, skiidretten oppsto her nærmest. Vi gjør det godt i internasjonale mesterskap, da har vi noe felles, det binder oss sammen på en måte, det skaper et fellesskap. Det er noe det ikke er uenighet om, riktignok er det noen som er imot idrett, altså toppidrett da, men det er forferdelig få. Etter min oppfatning har det stor verdi i et samfunn å ha sånne ting som binder sammen og skaper

feller opplevelser og gleder. Mange mennesker har glede av dette her. Så da må vi betale av og til for å holde de der OL-ene, ikke sant? Og nå var det vår tur til å betale. Da kan man si at vi ikke behøver å stå langt fremme i køen for å betale neste gang, så lenge det er andre som vil betale (latter). Det kan man jo si da, men i hvert fall synes jeg det er et argument. Men jeg er stygt redd for at hadde vi visst at regningen ble sju milliarder, så hadde vi antagelig ikke gått på det.

Lange: Men du kan kanskje –

Bakke: Og det kan godt hende at det hadde vært feil.

Lange: Men du kan kanskje fortelle oss hva det var som skjedde.

Bakke: Ja, det var Sverige og Norge som var hovedkonkurrenter for å få OL, og det er Den olympiske komité som bestemmer hvor OL skal ligge. Nå er det blitt veldig strenge regler for hvordan du kan bearbeide eller påvirke medlemmene av Den olympiske komité, men det var ikke slik den gangen. Så de kom på besøk, ble mottatt og fikk audiens hos Kongen og middager, og vi gjorde alt vi kunne for dem selvfølgelig. Det gjorde alle søkerbyene selvfølgelig. Men det var to ting som var veldig viktig: Det var en representant for Kongo, og vi var på Lillehammer. Da var det en gruppe der, blant annet han, og han hadde fått det for seg at Norge var en støttespiller for apartheidregimet i Sør-Afrika, fordi han kjente Staubo, det var jo han som var kjent –

Myhre: Akkurat! (latter)

Bakke: Jo, jo, dette er sant!

Myhre: Ja.

Bakke: Han hadde vært medlem fra Norge i Olympiakomiteen. Han støttet regimet i Sør-Afrika, så han fra Kongo identifiserte Norge med Staubos syn. Jeg fikk jo da forklart for han på en overbevisende måte, tror jeg, at det nok var fullstendig motsatt, at vi ga veldig sterk støtte til opposisjonen ANC, ikke sant, i Sør-Afrika. Og da fikk han jo et veldig velvillig forhold til oss. Jeg skal ikke si at vi ble gode venner, for det var ikke vennskap i den forstand,

men vi kom på god fot – han ble senere kastet fra Den olympiske komité på grunn av korrupsjon og sånn, det var en sånn [uklart 52.37] ting senere. Men dagen før Den olympiske komité skulle ta beslutningen, var det den afrikanske gruppen som møttes. Og da var det et forslag i den afrikanske gruppen om at de skulle støtte Sverige, for Sverige hadde en enorm standing, ikke sant? Sverige sto på de fattiges og undertryktes side, det var helt udiskutabelt. Men så sa vår venn fra Kongo: ”Nei, la oss nå vente og se. Vi behøver ikke å ta standpunkt til dette nå i kveld, la oss vente og se.” Så skjedde det dagen etter at de skulle velge et medlem, et eller annet, jeg husker ikke nå eksakt hva det var. Men det som skjedde, var i alle fall at Sverige gjorde den grandiose tabben at de stilte en motkandidat til en representant fra et u-land, og jeg tror han ble valgt også. Dermed hadde de nytt møte i den afrikanske gruppen, og de ble enige om at når Sverige opptrådte på den måten overfor u-land, så gikk de for Norge. Og vi vant med tre stemmer. Så dette var helt avgjørende for at Norge fikk et flertall i Den olympiske komité, et veldig knapt flertall. Man sier at det var fordi svenskekongen kom for sent til lunsj med Samaranch. Det er bare tøys, det hadde ingen betydning. Dette er faktisk det som skjedde.

Myhre: Det er egentlig fordi du kom i tale med en representant for Kongo?

Bakke: Ja, du kan godt si det.

Myhre: Men når han hadde den oppfatningen at Norge hadde hatt en representant i IOC som støttet apartheid, så er jo det en gal oppfatning, for Staubo er ikke Norges representant i IOC, det finnes ingen slike. Han er IOCs representant i Norge, ikke sant? Han velges ikke fra Norge, for hvis Norge hadde valgt en offisiell representant, så hadde det jo aldri vært en som støttet apartheid!

Bakke: Nei, men han ble oppfattet slik, og han var jo fra Norge i hvert fall.

Myhre: Ja, ikke sant!

Bakke: Hans synspunkter var jo kjent, de var ganske sånn på den siden han var for. Jeg vet ikke om han ga uttrykk for det direkte, jeg husker ikke det nå, men i alle fall ble det oppfattet veldig negativt av de afrikanske landene, for det er Afrika vi snakker om.

Myhre: Det er jo helt åpenbart.

Bakke: Så da han fikk revidert og skjønnte at dette var helt feil, at dette var ikke Norge, men tvert imot, at Norge var det motsatte, så ble han veldig positiv til Norge. Dette er fakta.

Myhre: Ja, det virker helt overbevisende.

Bakke: Men hadde ikke Sverige stilt sin motkandidat, så kanskje hadde det blitt det samme. Men det var helt avgjørende for at hele den afrikanske gruppen stemte for Norge. Jeg husker ikke hvor mange, de var jo ikke så enormt mange de hadde, men de hadde jo noen, og i hvert fall nok til at det flertallet kunne vipet den andre veien.

Danielsen: Nei. I forlengelsen av det som går på OL – lekene ble jo arrangert i februar 1994 og altså før EU-avstemningen samme år – så har opptil flere gitt de beste analyser der de prøver å koble sammen den nasjonale rusen knyttet til Lillehammer-OL og resultatet i EU-avstemningen. Jeg synes det er en relativt grunn analyse på mange vis, men –

Bakke: Den er så grunn at den har ingenting for seg.

Danielsen: Nei, men jeg bruker det mer som en intro, for du var jo involvert i EU-striden fram mot 1994 og EEC-kampen fram mot 1972 – og begge ganger som representant for en mindretallsfraksjon i partiet. Så lurer jeg på om du kan si litt om likheter og forskjeller mellom de to prosessene, selvfølgelig på et litt overordnet nivå. Det er ikke nødvendig å gå i detaljer, men det kunne være litt interessant å høre– vi har fått deg til å prøve å si noe om utviklinger og kontraster, og du har på en måte svart veldig i retning av at de i alle fall har foregått gradvis.

Bakke: Ja, jeg må jo si at jeg på et visst tidspunkt var for medlemskap i EU, det var første gangen på 1960-tallet. Det var da de Gaulle slamret døren igjen. Det var vel sånn i 19–

Lange: 63.

Bakke: Nei, var det ikke før? Var det i 1963?

Lange: Selve diskusjonen foregikk fra 1961 til 1963.

Bakke: Ja, ok. Da var jeg for, bare for å eksemplifisere at jeg skiftet meninger. Men jeg ble veldig imot i 1972, og da var jeg formann i Hordaland AIK. Det var i informasjonskomiteen, vi kalte det det da. Folk som Einar Førde og Torbjørn Berntsen var jo sentrale, og Lund, rådmannen i Oslo, var formann i AIK faktisk.

Lange: Bernt H. Lund.

Bakke: Bernt H. Lund. Det var en fantastisk opplevelse, begge gangene, men kanskje mest i 1972, for da hadde du hele establishmentet som du kjempet imot, og det var egentlig imot alle naturens og politikkers lover at vi skulle vinne fram der, ikke sant? Ingen trodde det heller, det var ingen i establishmentet som trodde at de skulle tape. Og så klarte vi å vinne! Den følelsen av å greie å vinne over Goliat– det var en ganske spesiell følelse. Så i 1993 var det jo en diskusjon om å organisere EU-motstanden i Arbeiderpartiet. Det var sånne som Trond Giske og andre som var aktive i å forberede dette. Jeg tror de hadde spurt Sandman før meg, men han ville ikke, så da kom de til meg. Det ble omtrent som da de spurte Sigurd Hoel om han ville bli formann i Dag og Tid: ”Helst ville vi hatt han, men han sa nei, så da kommer vi og spør deg.” (latter) Jeg husker ikke hvem den andre var. Så.

Men resultatet ble da at jeg ble leder for Sosialdemokrater mot EU, som vi kalte det. Og vi jobbet, vi laget skrifter og sånn og argumenterte så godt vi kunne. Vi hadde gjort en analyse som gikk ut på at hvis vi greide å få 30 prosent av Arbeiderpartiets velgere til å stemme nei, så ville det bli flertall mot. Og jeg tror at det etterpå viste seg at det var omtrent på tiendedelen riktig, det var vel 32 prosent omtrent, ja, 33 kanskje, men i alle fall litt over, og det var omtrent den marginen man hadde for nei-siden. Så det var ikke noen dårlig analyse det. Og det var en av de viktigste sakene som har engasjert folk politisk, følte jo jeg og mange med meg. Det var 90 prosent valgdeltagelse, altså langt mer enn ved vanlige valg, så folk følte at mye sto på spill. Da viser det seg at folk går og stemmer. Så det var utrolig når vi klarte å vinne begge gangene, det var en fantastisk følelse, vil jeg påstå.

For meg personlig innebar det som leder av Sosialdemokrater mot EU – vi het jo EF, men så forandret vi underveis til EU, for det gjorde man ellers – at jeg måtte innse at min politiske karriere da ville være over, rett og slett fordi jeg var nødt til å gå ut og fronte motstanden mot

Gro, ikke sant? Og skulle det være noen vits, så måtte jeg fronte den tøft av og til. Nå hadde jeg vært så lenge i politikken at det var en naturlig konklusjon kanskje, uansett. Men i alle fall var det ingen tvil lenger da. Det er klart at de var ikke noe glad for det, og særlig ikke når vi greide å mobilisere så mye som vi klarte. Men det var utrolig givende, det er det viktigste politiske jeg har gjort, helt opplagt.

Danielsen: Men sånn som jeg husker det i alle fall, siste –

Bakke: Unnskyld?

Danielsen: Sånn som jeg husker det – jeg husker jo ikke den første, men –

Bakke: Nei, det skjønner jeg (latter).

Danielsen: Den siste synes jeg i stor grad dreide seg også om innenrikspolitikk, ikke sant? Og ikke bare om en ytre tilknytningsform, men også om hvilke målsettinger man hadde for den politiske enheten som Norge er og var. Og med tanke på det du har sagt tidligere om en relativt bred konsensus i partiet, det ligger vel noen sånne innenrikspolitiske spørsmål om fordelingspolitikk, om markedstilpasning og sånne som –

Lange: – og virkemiddelapparatet, som du selv har vært inne på.

Bakke. Ja.

Danielsen: – som går litt lenger bakover i tid enn den tiden hvor EU-spørsmålet sto på dagsorden?

Bakke: Det som skjedde i 1972, var at AIK utviklet seg til et parti som nå heter SV. Det var mer en slags politisk greie. Da vi skulle lage Sosialdemokrater mot EU, var vi veldig opptatt av at vi ikke skulle bli beskyldt for å ha den typen ærend. Nå ble vi beskyldt for det likevel da, men vi markerte veldig klart, og vi skrev inn i vedtektene at vi skulle oppløses den dagen folkeavstemningen var ferdig. Vi var ikke noen fraksjon og sånn, likevel ble det påstått at vi måtte være i strid med fraksjonsparagrafen. Men det ble også vedtatt på landsmøtet at det var greit å være mot EU, selv om man var i Arbeiderpartiet. Jeg husker jeg ble spurt om vi skulle

bytte ut Gro. Men vi gikk ikke imot henne. Det hadde aldri vært vår tanke å gjøre det, og vi var egentlig ikke uenig i partiets linje som på noen måte skulle tilsi en slags fraksjon, eller at vi til og med skulle gå ut av partiet. Men du kan si at i den debatten i Arbeiderpartiet var det nok mange av dem var mot EU, som gjerne var de mest radikale på andre områder også, ikke sant? Men det hadde ikke noe med EU å gjøre sånn sett – men som jeg sa, så skjedde det jo ting i 1990 og sånn, litt mer sånne Høyre-greier som vi har snakket om. Men vi var ikke noen opposisjon og ønsket heller ikke å være det, og ble det ikke heller.

Jeg ble spurt etterpå: ”Burde ikke noen fra nei-siden komme inn i partiets ledelse?” Nei, sa jeg, det ser jeg ingen grunn til. Det ikke noe med saken å gjøre, men vi var imot medlemskap fordi vi mener at det ville svekke våre muligheter til å gjennomføre den politikken som står i Arbeiderpartiets program, som vi alle er enige om. Det var derfor vi var imot EU, ikke fordi vi var uenig i den politikken som står i Arbeiderpartiets program. Vi kom jo veldig greit igjennom den tiden den gangen, men det var ganske tøft, det må jeg si. Du vet, det var ganske tøft, for det er ingen tvil om at for Gro og alle disse var dette et helt sentralt spørsmål, naturlig nok. Selvfølgelig var det det. Og når du da har folk i ditt eget parti som motarbeider det du mener er veldig viktig, så er ikke det noe enkel situasjon (latter).

Myhre: Så du stilte ikke til gjenvalg i 1997 da?

Bakke: Nei.

Myhre: Nei.

Bakke: Jeg sa jeg trakk meg.

Myhre: Ja.

Bakke: Men da hadde jeg vært med i 20 år. Det var lenge nok, uansett.

Myhre: Jeg har et oppsummeringsspørsmål, hvis det ikke er flere konkrete saker?

Danielsen: Jeg har lyst til å skyte inn én ting når vi først er inne på dette, og jeg må få reaksjonen din. Nå husker jeg ikke, jeg har ikke noen kildehenvisninger, så jeg må ta det rett

fra hukommelsen – men en ting som ble sagt både som en anklage mot nei-siden fram til 1990 og som en intern kritikk, var at man hadde vunnet folkeavstemningen i 1972, og så hadde man tapt hverdagen siden.

Bakke: Ja.

Danielsen: Hva er din kommentar til en sånn [uklart 1: 07: 38].

Bakke: Det er jeg helt uenig i. Men fikk jo SV da, og de hadde en annen politikk på mange områder, så de vil kanskje si det. Men nei, det vil jeg påstå er feil, ja, det tror jeg at jeg vil si helt uforbeholdent (latter).

Danielsen: Det er jo i tråd med det du har sagt tidligere i dag (latter).

Bakke: Hva sier du?

Danielsen: Nei, det er jo et svar som er i tråd med det du har sagt tidligere i dag også. Så et motsatt svar ville kanskje vært overraskende og forberedt et oppfølgingsspørsmål.

Myhre: Ja, bare til slutt, fra min side i alle fall – dette overordnede spørsmålet som vi prøver å reise i vårt prosjekt om det har skjedd i norsk politikk det man kan kalle en regimeendring fra 1970-tallet og utover til 1980-tallet, eller kanskje senere. Ikke regimeendring naturligvis i betydningen endring av de politiske partiene som sitter i regjering og sånn, men av de mest grunnleggende vilkårene for politikk, kanskje i noen grad også i innholdet i den. Da har du først sagt at 1970-tallet ikke innebar noen stor endring, for det har nemlig vært brukt som forklaring på at det var for mye radikaliserings, og så får man backlash både innenfor og utenfor Arbeiderpartiet. Men samtidig har du ikke – hvis jeg forstår deg rett – understreket at du opplever noen stor endring fra 70-tallet til 80-tallet heller i de virkelig store spørsmålene. Har jeg oppsummert deg riktig?

Bakke: Ja, dette er jo dere eksperter på, jeg er bare en amatør, men den politiske utviklingen går i forskjellige retninger, og så kan det bli sånn backlash, ikke sant? Hvis du ser på amerikansk politikk etter Kennedy, så fikk du Johnson. Det var det den mest radikale perioden i amerikansk historie, i alle fall moderne historie, kan du si.

Myhre: Innenriks?

Bakke: Ja, du fikk jo alle lovene, blant annet om rasediskrimineringen, så de såkalte liberale har aldri hatt så gode tider som i den perioden. Men så fikk du backlashen som kom med at det ble en veldig mobilisering på høyresiden, og det var en mobilisering som på en måte har dominert amerikansk politikk fram til i dag. Nå er det kanskje i ferd med å snu litt, skjønt vi får se. Men slikt er naturlig kanskje? Jeg kan ikke så mye om utviklingen i alle mulige land, men jeg kan tenke meg at dette er prosesser som er ganske naturlige, at det skjer litt på den måten.

Jeg vil si at den prosessen har ikke vært så veldig påfallende i Norge, men litt. Du kan si at hvis vi tar dette som vi har nevnt før – delprivatiseringen av Statoil – så ville det aldri ha skjedd i dag, tror jeg. Nå er det i ferd med å skje en slags tilbakevending. Valget i 2001 var en katastrofe for Arbeiderpartiet, og det hadde veldig mye å gjøre med at mange følte at nå hadde man gått for langt til høyre, og at vi kjenner ikke partiet igjen, ikke sant? Det var mange tradisjonelle arbeiderpartifolk som følte at nå sto ikke partiet lenger for det som de oppfattet som partiet, men så har det skjedd en endring mer tilbake sånn at de føler seg mer hjemme. Det har jo vært en viss økning på meningsmålingene og slike ting. Så jeg mener at det har skjedd mer i den senere tid. Men som jeg sa innledningsvis, engasjerte meg veldig i sysselsetting og ledighet på begynnelsen av 1990-tallet. Til og med av Bergens Tidende ble jeg utnevnt til årets politiker i Norge et år. Det var helt sikkert ufortjent, men i alle fall var det en veldig oppmerksomhet omkring det da, det ble skapt en debatt omkring det. Og det tror jeg førte også til at man ble mer obs på de problemene. Så det har vært slike justeringer underveis, men ikke såne store greier altså, slik jeg ser det.

Myhre: Hvorfor har ikke det skjedd i Norge på samme måte som i enkelte andre land?

Bakke: Nei, for at du skal få en stor backlash, må du jo først hatt en stor sving. Så langt jeg kan forstå, har vi ikke hatt en sånn stor sving. Jeg har ikke sett noen radikal, diametral endring av den politiske retningen, selv ikke under Høyre-styre.

Lange: Og i alle fall ikke under 70-tallets Arbeiderparti-styre?

Bakke: Nei, jeg fikk veldig kjeft av noen for det jeg sa under EU-kampen om at jeg ville mye heller ha Høyre-styre i Norge enn at Norge skulle være med i EU, for Høyre er jo tross alt et parti som står nærmere enn det som er hovedlinjen i EU (latter). De står jo ikke for så radikale standpunkter eller i dette tilfellet høyre-radikale standpunkter som kursen var i mange EU-land og i Kommisjonen og sånn. Og det mener jeg har å gjøre med vår politiske kultur. Vi har en konsensus i Norge som er verdifull, og som betyr at du ikke får de der store utslagene, verken i den ene eller andre retningen.

Myhre: Der er vi, ja.

Lange: Ja, da må vi si at vi er ved veis ende, om ikke ved verdens ende.

Bakke: Vi er ikke ved verdens ende riktig ennå.

Lange: Men vi vil takke deg for at du har kunnet gå såpass grundig inn i ting som vi har vært interessert i, og fortelle så mye om de tingene som du har vært med på.

Bakke: Ja, det skulle bare mangle. Her er noen papirer hvis dere vil ha dem.

Lange: Det har vært en veldig god samtale sånn som jeg opplever det. Takk skal du ha!

Myhre: Takk skal du ha!

Bakke: Ja, det var bare hyggelig. Jeg følte jo at når du har vært med i politikken slik jeg har vært, har du en forpliktelse til å delta i denne typen ting, og bidra med den erfaringen for at summen av fremstillingene blir sånn noenlunde riktig.

Intervjuet slutt.